

”NÄR MÄN ÄR FÖRTRYCKTA ÄR DET TRAGEDI, NÄR KVINNOR ÄR FÖRTRYCKTA ÄR DET TRADITION”
Stilfigurer och stil i Jessica Hallbäcks *Girls just wanna have fundamental human rights*

Heta Tuominen
Pro gradu-avhandling
i nordisk filologi
Humanistiska fakulteten
Uleåborgs universitet
Januari 2020

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	4
1.1 Syfte	5
1.2 Material och metod	6
1.3 Kort om feminism	8
1.4 Tidigare forskningar	9
2 TEORI OM STILFIGURER	12
2.1 Stilfigurer	12
2.2 Bildmässiga stilfigurer	14
2.2.1 Metafor	15
2.2.2 Övriga bildmässiga stilfigurer	17
2.3 Upprepande stilfigurer	18
2.4 Kontrasterande stilfigurer	20
2.4.1 Ironi	20
2.4.2 Övriga kontrasterande stilfigurer	23
2.5 Dramatiska stilfigurer	24
2.6 Hänvisande stilfigurer	25
2.7 Skillnaden mellan trop och figur	25
2.7.1 Tankefiguren och talfiguren	26
2.7.2 Kategoriseringen av talfigurer	27
3 STIL OCH STILNIVÅ	28
3.1 Stilistiska val	28
3.2 Talspråklighet	30
3.3 Svärande	32
3.4 Diskurspartiklar	33
3.5 Stilbrott	34
3.6 Slagkraftigheten	34
3.7 Stilen i sociala medier	36
4 ANALYS	39
4.1 Stilfigurer	39
4.1.1 Hyperboler	40
4.1.2 Ironi	44
4.1.3 Metaforer	46
4.1.4 Liknelser	48
4.1.5 Allusioner	49

4.1.6 Retoriska frågor	51
4.1.7 Upprepningar	52
4.1.8 Antiteser.....	54
4.1.9 Argument och stil.....	54
4.2 Talspråkighet.....	56
4.2.1 Prosodi i skiljetecknen.....	56
4.2.2 Metonymi och synekdoke	58
4.2.3 Argument och stil.....	60
4.3 Stil.....	61
4.3.1 Ordval.....	63
4.3.2 Värdeladdade ord och uttryck samt polarisering.....	66
4.3.3 Argument	68
5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION.....	69
6 KÄLLFÖRTECKNING	73

1 INLEDNING

Sedan antikens Grekland har övertygande varit en stor del av människors liv. För två tusen år sedan pratades det om politiska och ideologiska synvinklar på torgen, dvs. där det var mest folk. Nuförtiden sker politiskt ställningstagande och argumentering på flera, mycket annorlunda plattformar och det är därför jag har valt att studera detta fenomen lite närmare. Eftersom teknologin har utvecklats så mycket sedan antiken är det väsentligt att ta det i beaktande. Nuförtiden är bl.a. sociala medier en avsevärt viktig del av alla människors liv och det används som verktyg för att uttrycka åsikter. En beskrivning om nutida argumentering och retorik är synnerligen intressant: "Vi argumenterar i stort sett på samma sätt i våra dagar som man gjorde för 2500 år sen." (Kjeldsen 2013: 70). Det är en inspirerande tanke att argumentering i sig inte har förändrats, men det finns nya möjligheter att synliggöra och stödja sina åsikter.

I denna pro gradu-avhandling undersöker jag Jessica Hallbäcks feministiska budskap och hennes sätt att uttrycka det. Hon har publicerat boken *Girls just wanna have fundamental human rights* med sina *adbusts*. Det innebär att Hallbäck har varit på tunnelbanan i Stockholm och vänt på plakat för att skriva korta, feministiskt inställda fraser bakom dem. Och sedan har hon tagit bild på dem och publicerat dem på Instagram. Det sammanfattar något fundamentalt i vårt nuvarande samhälle: det är lika lätt att uttrycka sin åsikt som det är att ta reda på andras åsikter. Boken består av några bilder och skribentens egna ritningar om konkreta, feministiska teman, bl.a. samtycke, våld och mens.

Hallbäcks sätt att formulera sitt budskap slagkraftigt väckte mitt intresse att ta reda på hurdana retoriska effektmedel hon använder, samt vilka saker som bidrar till den stilistiska helheten i boken. Det är dessa egenskaper som också gör mitt arbete aktuellt – denna bok representerar nutidens argumentering och påverkande. Jag valde att analysera boken eftersom jag vill se hur språk används som verktyg i moderna kontexter för att förmedla ett budskap. Jag anser att det är ett viktigt ämne att undersöka närmare eftersom vi är omgivna av inflytelse och argumenterande språk och det är så vanligt att man blir omedveten om det.

Intresset för stilfigurer väcktes under kursen stilistik vid universitetet. Jag har också många trevliga minnen om att läsa och att formulera bildlig text; det är spännande att kreativt leka med språket. Dessutom är det motiverande att reflektera på alla olika plan som språket kan fungera på och det framkallar en lust att veta mer om ämnet. Stilfigurer hör till retoriken och det berör även makten

som ett välformulerat sätt att tala kan ha. Det kan skapas något väldigt vackert men också ganska skrämmande saker av en bra talarkunskap. Ett annat begrepp jag fördjupar mig i är stil; det handlar framför allt om effekten av en text. Verkan av en stilfigur beror på kontexten, konstruktionen av figuren och på hur förutsägbar den är (Cassirer 1986: 38). Stilfigurer betecknas som "en samlingsbenämning på sådana effektmedel som ger framställningen åskådlighet, pregnans och/eller intensitet." (Liljestränd 1993: 67). Dessa teman ligger nära varandra och därför är det naturligt att inkludera båda aspekter i min avhandling.

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med min avhandling är att analysera och beskriva hur retoriska effektmedel (stilfigurer synnerligen) används i samband med den talspråkliga stilen för att skapa en tydlig, slående och humoristisk helhet. Stilen i Hallbäcks bok är ett medvetet val för att presentera temat underhållande och lärorikt. Det mesta uttrycks talspråkligt för att boken inte ska vara för svår att läsa. Man kan konstatera att ett syfte med boken är att vara en snabbkurs i feminism och detta syfte fullförs med hjälp av vardagligt språkbruk. Eftersom sociala medier hänger ihop med Hallbäcks *adbusts* har jag också inkluderat teori om hurdan språkbruk det finns i dessa kontexter. Forskningsfrågorna är följande:

1. Vilka stilfigurer förekommer i texten? Hurdan effekt har dessa och vad är syftet?
2. Hur uppträder nätspråket respektive den vardagliga stilen i texten? Vilken funktion har dessa?
3. Hur fungerar samspelet mellan form, innehåll och verkan med tanke på budskapets slagkraftighet och argumentering?

Med tanke på att syftet med boken är att enkelt presentera feminismens kärnfrågor, har jag också som forskningsfråga att lyfta fram de centrala saker som gör Hallbäcks *adbusts* slående och minnesvärda. Hallbäck har publicerat alla bilder hon har i boken på Instagram och därför är stilen relativt informell och den överförs också till resten av boken. I sociala medier är det ofta viktigt att kunna sammanfatta sig med slående och korta satser för att väcka intresse hos läsaren (Lee 2014: 1ff.).

1.2 Material och metod

Materialet för denna pro gradu-avhandling är boken *Girls just wanna have fundamental human rights* av Jessica Hallbäck. I detta arbete använder jag förkortningen GWHF när det hänvisas till materialet. GWHF består av bilder av författarens s.k. *adbusts*, vilka är från tunnelbanan i Stockholm. Där har hon vänt på reklamer och skrivit sitt eget budskap på baksidan. Detta är också en orsak till att hon har fått så mycket följare på Instagram eftersom hennes budskap inte enbart finns på sociala medier. (Hallbäck 2018: 243f.) GWHFs syfte är att förenkla och förklara feminism, vilket också sammanfattas i inledningen: "Jessica rensar i snacket och påminner oss om vad feminism verkligen och egentligen handlar om." (Hallbäck 2018: 5). Därför innehåller GWHF inte mycket krångligt och komplicerat språk, utan syftet är att vara nära läsaren och förklara ett fenomen för alla som vill lära sig om det. Hallbäck anser själv att feminism är en uppenbarhet för henne och hon vil presentera det så enkelt att andra inser det också. (Hallbäck 2018: 244)

GWHF behandlar olika aktuella feministiska frågor ur olika synvinklar. GWHF består av mestadels av bilder (*adbusts*) och ritningar av Hallbäck. De ritade delarna påminner om en serie och det finns figurer som upprepas i de flesta delarna. Påståendena som finns i Hallbäck's *adbust* definieras och beskrivas djupare med ritningarna, vilka ofta behandlar vardagliga händelser. Texten och innebörden i båda delarna är humoristisk, ställningstagande och samhällskritisk. På detta sätt är GWHF inte en traditionell skönlitterär bok med enbart text, utan Hallbäck har hittat ett eget uttrycks sätt som utnyttjar det visuella i stor grad.

Hallbäck (född 4.1.1981) är en skribent och gatukonstnär från Sverige. Det var gatukonsten som gjorde henne berömd i början 2010-talet. Redan då ritade hon en serie *Angry Animals* vilken presenterade söta djur, ofta beväpnade, och med textrader som kritiserade samhället. Våren 2017 började hon med *adbusts*, vilka innehåller feministiska, antirasistiska och samhällskritiska påståenden. (Hallbäck 2019)

Materialet analyseras med teori om stilistik och stilfigurer som utgångspunkt. I tolkningen och kategoriseringen av stilfigurer används Peter Cassirers modell av avvikelsekategorier som hjälpmedel. Vid analyseringen av stilfigurerna behandlas också budskapet eftersom stilistiken används för att analysera förhållandet mellan form, innehåll och verkan (Cassirer 2015: 10) Metoden i detta fall är kvalitativ och det är den lämpligaste metoden eftersom jag vill förstå hur stilfigurer och stil uppstår och vilken roll de har i att förmedla budskapet.

Metoden som jag använder i analysen är en kvalitativ analysmodell. En kvalitativ forskningsmetod är tillämplig för detta arbete eftersom syftet med arbetet är att förklara olika företeelser och att svara på frågor som *vad, hur* och *varför*. För att analysera formen använder jag stilanalys: analysen utgår från stilteori av Cassirer (1986, 2003, 2015) och Jens E. Kjeldsen (2013). Eftersom formen inte är det enda som analyseras har jag tillämpat teori av Maria Karlberg och Brigitte Mral (1998) för att analysera verkan av påståendena. Som sagt är dessa, i samband med kontexten, de viktigaste aspekterna.

De stilfigurer och texter som analyseras i denna avhandling väljs enligt deras slagkraftighet och hur påfallande de är. Med tanke på avhandlingens syfte är det centralt att behandla sådana formuleringar som bildas av retoriskt intressanta grepp. Ett exempel på en mindre påfallande (ur min synvinkel) formulering är: "utan hermione skulle harry potter dött i första boken" (Hallbäck 2018: 65). Eftersom detta exempel inte innehåller en stilfigur väljer jag att inte analysera den och likadana påståenden i boken. Jag använder Cassirers sammanfattning om stilistisk relevans som bakgrund för urvalet: "I retoriken används språket som medel att åstadkomma en viss effekt, ursprungligen alltid i syftet att övertyga. Därför är språkliga fenomen stilistiskt relevanta endast om de åstadkommer någon effekt." (Cassirer 2015: 21).

I stilanalysen använder jag Cassirers (2015: 114ff.) definition om propagandistisk och polemisk stil såväl som kåseristil som utgångspunkt eftersom stilen i materialet överensstämmer med dessa stilar i störst grad. Stildrag som Cassirer beskriver i dessa stilarter är de som jag anser är centrala att behandlas i min analys.

Stilen analyseras i hela boken och samma princip tillämpas för urvalet: de mest frekventa och omfattande stildragen behandlas. Som sagt är stilistikens tredelning centralt i analysen, dvs. form analyseras med hjälp av och i samband med innehållet och verkan. Med denna analysmodell åskådliggör jag hur analysen byggs upp och hur den eftersträvade effekten uppnås i boken.

I själva analysen följer jag dessa steg:

1. presentation av exemplet (exemplet och källan)
2. effekten av stilfiguren förklaras; stildragets effekt och samverkan med innehållet behandlas
3. kontexten behandlas om den är beaktansvärd
4. kategorisering av stilfiguren/stildraget enligt Cassirers avvikelsekategorier

Denna process leder min analys av olika stildrag och stilfigurer. I analysen går jag från form (stilfigurer) till innehåll och kontext. Steg 3 preciserar jag att något beaktansvärt är att man t.ex. behöver kännedom om feminism eller kulturella företeelser för att förstå ett påstående. I dessa fall behandlar jag kontexten djupare och beskriver sammanhanget. Ett undantag till denna analysmodell är synekdoke, metonymi och delvis antites. Karaktären och effekten av dessa stilfigurer är annorlunda jämfört med t.ex. liknelse. Dessa analyseras med hjälp av teori från kognitiv språkforskning. Jag beskriver hur dessa stilfigurer bidrar till att skapa ett motsatsförhållande i påståendena som skribenten gör. Jag anser att denna infallsvinkel är väsentlig eftersom det har ett argumentativt syfte.

Eftersom skribenten har ett syfte och materialet innehåller en del argumentativa och kritiserande egenskaper beskriver jag också hur stilfigurerna och stilen fungerar som argument. Kjeldsen (2013: 224) sammanfattar att stilfigurer används också för att bevisa ett argument och därför har jag också valt att behandla denna synvinkel litet. Inom ramen för detta arbete är det dock svårt att behandla allt grundligt och därför fokuserar jag huvudsakligen på själva formen eftersom det är mitt huvudsyfte.

1.3 Kort om feminism

GWHF är indelad i fem kapitel som berättar om feminism med olika teman: sagor, kroppar, historia, arbetsliv och framtiden. Feminismen har flera olika vågor och de behandlar var sina saker, men i detta kapitel behandlar jag det som är väsentligt ur avhandlingens synvinkel. Jag presenterar såväl aktuella feministiska saker som historiska perspektiv.

Ett tema som behandlas ofta i GWHF är *patriarkatet* och att det måste krossas. Bennett (2006) definierar det så här: "a familial-social, ideological, political system in which men—by force, direct pressure, or through ritual, tradition, law and language, customs, etiquette, education, and the division of labour, determine what part women shall or shall not play, and in which the female is everywhere subsumed under the male." (Bennett 2006: 55) Bennett (2006: 55) påpekar att patriarkatet inte syftar på män, utan begreppet handlar om samhället i vilket både män och kvinnor deltar.

Jason Powell (2012: 27) sammanfattar att feminismens syfte är att lyfta fram dolda och synliga misogyniska synvinklar i olika uppfattningar. Detta innebär att man synliggör hur manliga

värderingar är rådande i vissa samhälleliga åsikter. Samtidigt behandlar det bl.a. hur osynlighet och frånvaro av kvinnlig framställning påverkar hur kvinnor ses och vilka identiteter som är tillgängliga för dem.

Feministiskt initiativ började sent på 1700-talet: de första temana för initiativet var bl.a. att kvinnor skulle ses som jämställda medborgare och senare att kvinnor skulle få rösträtt. (Powell 2012: 7f.) På 1800-talet började första vågen i feminism (liberalfeminism), vilket hade som syfte att bevisa att kvinnor också är kapabla till att engagera sig i samhället (Rossi 2010: 25). Moderna feminismen startade då förtrycket av kvinnor ansågs som ett historiskt problem och inte ett biologiskt problem (Powell 2012: 15).

Andra vågen handlar om 1960- och 1970-talets radikala feminism: dessa feminister underströk olikheten mellan könen och kvinnornas värde. Den tredje vågen började på 1980-talet och sedan dess har man talat om flera olika typer av feminism. (Rossi 2010: 25) Nuförtiden har feministisk forskning riktat sig mot intersektionalitet, dvs. ett perspektiv i feminismen, som analyserar och uppmärksammar hur olika variabler (t.ex. kön, etnicitet, socioekonomisk ställning) påverkar underordning, överordning och maktrelationer (Rossi 2010: 35).

1.4 Tidigare forskning

Här presenterar jag de väsentligaste tidigare forskning som handlar om språkbruk och användning av stilmedel i sociala medier. Jag lyfter också fram undersökningar som behandlar övertygande. Det finns ingen tidigare forskning som berör Jessica Hallbäcks produktion och därför har jag valt att presentera studier som använder sociala medier (Facebook, Twitter, Instagram), mejl och sms som material eftersom GWHF baserar sig mycket på kommunikation inom dessa domäner. Vardagligt språkbruk är en central fråga i min avhandling och jag lyfter fram undersökningar som behandlar detta.

Stilfigurer har studerats tidigare i olika sammanhang, kanske främst i skönlitteratur (t.ex. Koistinen & Lappi 1999; Ask Lund 2010; Niemi 2013; Välimäki 2019) och med översättning som en synvinkel (t.ex. Wiktorsson-Levi 2010; Jansson Möller 2019).

John Parmelee och Shannon Bichard (2012: 205f.) berättar att Twitter används inom politisk kommunikation både av politiker och deras följare. Det är en synnerligen populär plattform

eftersom teckenmängden är begränsad till 140 tecken och politikerna måste då kunna förmedla sitt budskap sammanfattat.

En forskning av Björn Bihl och Camilla Grönvall behandlar användning av dialekt i uppdateringar på Facebook. Syftet med deras studie är att ta reda på i vilka situationer dialekt eller enstaka dialektala ord används. De är intresserade av varför dessa används i vissa situationer och vilka funktioner dessa har. De konstaterar att dialektal skrift används av olika skäl (bl.a. beroende av ämnet eller stilen) och det är ett medvetet val. Dialekt och dialektala uttryck används mest inom personliga ämnen och i privata sammanhang. (Bihl & Grönvall 2017: 134, 140)

Samuel Brody och Nicholas Diakopoulos har undersökt förlängning av ord på Twitter. Deras syfte är att ta reda på hur betoning och attityd uttrycks i en informell och skriftlig miljö. De studerar om förlängning av ord gör en tweet mer synlig i samband med att undersöka om orden som förlängs inte är slumpmässiga och om de är sådana som uppger skribentens egna attityder. I deras material är det ett vanligt fenomen som uppkommer i var sjätte tweet. (Brody & Diakopoulos 2011: 563–564, 569)

Peter Wikström (2017: 4ff.) har i sin doktorsavhandling undersökt förhållandet mellan talspråk och skriftspråk och hur det utformas på Twitter. Forskningen baserar sig på fyra fallstudier, i vilka han undersöker olika perspektiv i talspråklig kommunikation: den första studien behandlar hurdana funktioner den s.k. *hashtagen* (#) har ur en pragmatisk och talaktsteoretisk synvinkel, två studier (den andra och fjärde) har som syfte att ta reda på hur indirekt tal möjliggörs med de begränsningar som finns i teknologiska sammanhang och hurdana mekanismer det finns för att berika språket (*animering*); den tredje har fokus på hur Twitteranvändare själv inser att talspråkligt språkbruk konstrueras. Indirekt tal animeras oftast med typografiska medel och i vissa fall är det tydligt att dessa används för att representera kroppsliga uttryck som förekommer i tal. Talspråkligt twittrande betecknas med att det är möjligt att "höra" skribentens "egen röst". (Wikström 2017: 100ff.)

Sonia Blomquist har gjort sin pro gradu-avhandling på kåserier skrivna av Anderz Harnings i DN 1982–1992. Syftet med avhandlingen är att ta reda på Harnings samhällskritik och beskriva ideologin och idéerna. Som teoretisk bakgrund och verktyg används teori från textanalys och stilanalys. (Blomquist 2017: 4) Med tanke på min avhandling är det nyttigt att läsa om hur hon har analyserat stil i kåserierna. Hennes analys berör textens två olika dimensioner, innehållet och formen. (Blomquist 2017: 17f.) Formanalysen handlar om stilfigurer och ironi är i speciell fokus eftersom det är en viktig trop inom samhällskritik och kåserier. Stilfigurerna anses vara en del av argumentationen

eftersom författaren vill uppnå en viss effekt med dessa. Blomquist konstaterar att Harning har ytterligare utnyttjat stilfiguren allusion för att läsaren ska skapa en viss association. Effekten av allusionen är att "de endera ger stöd åt argumenten eller understryker eller legitimerar resonemanget eller ett visst ställningstagande i berättelsen." (Blomquist 2017: 48, 59)

2 TEORI OM STILFIGURER

I detta kapitel beskrivs vad stilfigurer är och hurdan effekt de har i texten. Stilfigurerna är grupperade i fem grupper. Grupperingen baserar sig på Birger Liljestrands (1993: 69–91) indelning. Grupperna är: bildmässiga, upprepande, kontrasterande, dramatiska och hänvisande stilfigurer. I varje grupp presenteras de väsentligaste stilfigurerna och deras effekt och bruk belyses med exempel. I slutet av detta kapitel förklaras skillnaden mellan troper och figurer eftersom de särskiljs i klassiska retoriken.

2.1 Stilfigurer

I detta avsnitt beskrivs närmare vad överföringar är enligt den klassiska retorikteorin, samt hur de används och vilken funktion de har i texten. De är grupperade i olika grupper: första gruppen med begrepp är hur stilfigurer beskrivs i den klassiska retorikläran. Den andra grupperingen av stilfigurer baserar sig på deras funktion i texten. Betoningen är på den sistnämnda eftersom mitt syfte är att beskriva hurdana funktioner stilfigurerna har. Det har skrivits om stilfigurer sedan antiken och därför är den första uppdelningen också väsentlig i mitt arbete. Enligt Burke (2014) beskrivs språket som har mycket stilfigurer inom den klassiska retorikläran som "the most effective style to move, delight and produce emotion to listeners and readers." (Burke 2014: 25).

Inom retoriken kallas läran om troper och figurer för *tropologi* (Kjeldsen 2013: 208). Sedan antiken har stilfigurerna varit ett effektmedel som varje talare skulle behärska. De bygger på en mycket lång tradition och i antikens retoriklära har de också varit noggrant beskrivna. De används både i text och skrift. (Liljestrand 1993: 67) De fyra kvaliteter som ett tal ska ha är: *puritas* (korrekt språk), *perspicuitas* (klart språk), *ornatus* (konstfullhet) och *aptum* (passande och målinriktat) (Kjeldsen 2013: 207). Retoriken har påverkat stilistiken: en huvuddel av retoriken var *elocutio*, vilket befattade språkliga krav. *Ornatus* var ett av dessa krav och det betyder att språket ska vara konstfullt. Talaren ska alltså förmedla sitt budskap och samtidigt också uttrycka sig så att det väcker känslor, målar, lyfter fram nya aspekter och får lyssnaren att reagera. (Lagerholm 2008: 154) Ett centralt syfte för en retoriker är att övertala (Cassirer 2003: 181). Stilfigurer används också i argumentation till att förstärka budskapet och för att försvaga det som inte stöder syftet (Brumark & Hellspong 2013: 111).

Syftet med stilfigurer är att förstärka texten. Stilmedel används för att göra den mer spännande, men också för att skapa trygghet med att man känner igen något. (Cassirer 2003: 203) Stilfigurerna är en underkategori av bildspråket och de tolkas inte bokstavligt (Ratia 2007: 131). Begreppet *stil* hänvisar till det sätt och de olika medel som man använder för att framställa sitt innehåll. Det innebär ett förhållande mellan tre dimensioner: form, innehåll och verkan. (Cassirer 1986: 10) I grekiskan kallas en överföring eller omvändning av ett uttryck för en *tropos*. De används för att bryta bort från det normala och för att skapa en överförd effekt. (Johannesson 1998: 151f.) Nils Erik Enkvist (1973: 103) sammanfattar att vi väljer stil och språkbruk med hänsyn till kontexten: i olika situationer använder vi olika slag av uttryck.

Stilfigurer och stilistiska grepp kan också användas för att ifrågasätta gränser och det som är vanligt inom en viss kontext. Reklamer är ett exempel på detta: man bryter mot det som är vanligt i vardagligt och poetiskt språk. (Kalliokoski 2008: 35)

Stilfigurer betecknar enligt Cassirer (2003: 202) två grupper av stilistiska företeelser: *troper* och *figurer*. En trop är ett uttryck som kan vara en ordkombination eller ett enstaka ord. Påverkan av det är att betydelsen förändras. *Ironi*, *metafor* och *metonymi* är de mest kända formerna av troper. En figur är t.ex. en *alliteration* och *anafor*. Troper och figurer kan ses vara två olika saker men de grupperas ofta i samma grupp av stilfigurer (mer om detta i avsnitt 2.8). För att något ska ses som en trop eller figur måste man medvetet försöka förstärka uttryckets effekt. Stilfigurer beskrivs i retoriken och det finns oenigheter om vad som faktiskt tillhör denna grupp av uttryck. (Cassirer 2003: 202)

I den klassiska läran om retorik och stilfigurer har stilfigurerna tre huvuduppgifter:

1. att göra texten lättare att förstå och att informera (*docere*),
2. att väcka intresse hos åhöraren (*delectare*),
3. att påverka, rycka med och väcka känslor (*movere*).

Docere-gruppen består av bl.a. *liknelser*, *exempel* och *förklaringar*. Medel som beskrivs som "konstfulla" är delectare-figurerna som är t.ex. *litoteser*, *paradoxer* och *ironi*. Stilfigurer som *retoriska frågor*, *emfas*, *hyperbol* och *kontrast* hör till movere-gruppen. (Cassirer 2003: 202f.)

Stilfigurerna grupperas i fyra övriga grupper enligt deras bruksregler och principer: tillägg (*adiecto*), frändrag (*detractio*), utbyte (*immutatio*) och omställning (*transmutatio*) (Cassirer 2003: 204). Dessa fyra kategorier är avvikelsekategorierna eftersom stilfigurerna grupperas enligt hur de avviker från språkets regler (Cassirer 2015: 146).

Tillägg – adiecto

Allt det som inte är rak information om saken räknas som tillägg. Detta kan vara t.ex. upprepningar i form av tillägg, överflödiga ord (*tautologi*) och t.ex. adjektiv som inte förmedlar någon väsentlig information, utan de gör texten mer spännande att läsa. Den mest kända figuren i denna grupp är överdriften (*hyperbol*). Upprepningar bygger på adiecto – de upprepar något för att skapa en effekt. Till upprepningar hör bl.a. *anafor*, *polysyndes* och *allitteration*. Överdrifter räknas också som upprepningar. (Cassirer 2003: 204) Upprepning används för såväl att öka intensiteten som att knyta ihop texten. Med *anafor* knyter man ihop olika led i stegringar. (Rystedt 1993: 286f.)

Fråndrag – detractio

En *ellipsis* är ett exempel på fråndrag. Då utelämnas huvudordet eller det är underförstått. En *underdrift* (*meiosis*) och *litotes* räknas som ett fråndrag på innehållsplanet. Till denna grupp hör också sådana stilfigurer i vilka läsaren själv måste försöka tolka budskapet och slutsatsen. (Cassirer 2003: 204) *Zeugma* är en stilfigur med fråndrag. Den har många olika former och är ett speciellt särfall. I den sätts enkla meningar ihop så att de har gemensamma led. Rystedt exemplifierar: "Vi väntade 4 timmar och 23 cigaretter." (Rystedt 1993: 294)

Utbyte – immutatio

Alla troper faller inom denna kategori eftersom alla troper är avvikelser från normalspråk och ordvalet (Cassirer 2003: 206). Cassirer (2015: 156) påpekar också att ironi bygger på denna avvikelsekategori.

Omställning – transmutatio

Denna avvikelsekategori innefattar att man omställer satsstrukturen och med hjälp av den skapar en språklig effekt. Det betyder att man placerar ord eller hela satser så att de inte följer normala dispositionsregler. (Cassirer 2003: 206)

2.2 Bildmässiga stilfigurer

Bildmässiga stilfigurer bygger på likhetsassociationer. Liljestrand preciserar handlingen som "överförings- eller likhetsteknik på lexikalisk-semantisk nivå." (Liljestrand 1993: 68) I detta avsnitt berättas om den mest kända stilfiguren: *metafor*. Jag presenterar en definition av Cassirer och ett

lite djupare perspektiv av Lakoff & Johnson. Senare i avsnittet behandlas övriga bildmässiga stilfigurer.

2.2.1 Metafor

I poesi är syftet med överföring att visa hur man som skribent förhåller sig till en företeelse, ett personligt intryck av den egna upplevelsen (Homén 1954: 206). Quintilianus beskrev metaforen som den vackraste av alla troper och den är utan tvekan den mest kända och omskrivna (Kjeldsen 2013: 210). Metaforen används vid tillfällen då det inte finns något sätt att uttrycka något med ord som finns i språket, utan man måste komma på något nytt. Metaforerna är ett sätt att testa språkets gränser. (Krappe 2007: 146f.)

Cassirer (1986: 95) konstaterar att bildspråk som innefattar t.ex. ord i överförd betydelse och metaforer gör språket verkningsfullt. Han exemplifierar med att skriva: "språket är en skog full av mer eller mindre döda metaforer". Där används *skog* och *döda* i överförd betydelse. Ett språk kan inte vara en skog och metaforer är inte levande, men någon egenskap av skogen överförs till skogen. Cassirer (2003: 223) konstaterar också att metaforer baserar sig på likhet mellan två begrepp; det överförs information eller någon egenskap från det ena till det andra.

Överföring av betydelse kan vara t.ex. symbolik, metaforer, liknelser och personifiering. Dessa grundar sig på likhetsassociationer, vilka kan förändra betydelsen av frasen. Det finns också *lexikaliserade* (s.k. *stelnade bilder*) t.ex. en stol har "rygg" och "ben". (Liljestrand 1993: 69) Dessa lexikaliserade, eller *döda* metaforer, skapar mångtydighet inom språket. Såväl en flaska som en person har en hals. (Onikki-Rantajääskö 2008: 51) I överföringar och bildliga uttryck finns det två led: ett *sakled* och ett *bildled*. De har en viss gemensam egenskap och därför är deras ihopsatta betydelse en annan än den originella. De två leden kan vara från olika betydelseområden. Metaforer kan analyseras med hjälp av denna modell. (Liljestrand 1993: 70) Ett exempel på denna modell är följande:

Han är ett svin.

I denna mening är *han* sakledet. Det syftar till en person och den beskrivs av det andra begreppet *svin*. Det är bildledet och från det överförs en betydelse genom att jämföra sakledet med bildledet. Man kan analysera från vilka områden de olika leden är tagna. Sakledet kan vara från ett område som behandlar människor, miljö och föremål. Sakledet kan syfta på helheten eller en enstaka del

eller egenskap som är inre eller yttre. Det är relativt vanligt att jämföra människor med djur. (Liljestränd 1993: 70f.) Skillnaden mellan en metafor och en liknelse är ordet *som*: *Han är ett svin* – *Han är som ett svin*. Ett bildligt uttryck av detta vore *Han betar sig svinaktigt*. (Cassirer 1986: 96)

Richards använder beteckningarna *tenor* och *vehicle* om dessa led. Han använder fraser som "den originella idén" och "den lånade" för att beskriva deras handlingar och effekter i metaforen. Han konstaterar att begreppet *image* och *figure* är missvisande eftersom metaforen och bildspråket inte behöver bilder i sinnet. (Richards 1965: 96ff.)

En definition är också att metaforen formuleras med två idéer av olika saker. Deras växelverkande stöds av ett ord, vilket då är resultatet av deras samarbete. Metaforerna handlar om att man lånar en egenskap av ett ord och att två ord har en interaktiv relation där tankar växlas. (Richards 1967: 93f.) Enligt den kognitiva metafor-teorin finns det inte ord som motsvarar en metafor och därmed är också tolkningen metaforisk (Krappe 2007: 148f.).

Richards påpekar i sin bok att metaforer inte är särfall i språket: vi använder dem i vardagligt språk i nästan alla möjliga situationer. Han betonar också metaforens retoriska möjlighet att påverka och skapa effekter och väcka känslor hos lyssnaren. (Richards 1967: 90) Bildliga uttryck är omedelbara, känslomässiga och aldrig objektiva. De delar skribentens synpunkt. (Homén 1954: 207) Därför kan man sammanfatta att bildspråk tillhör litterär stil: om man har objektivitet som mål borde man hålla sig till saken.

Metaforer har även forskats inom den kognitiva semantiken. Inom detta forskningsområde är metaforer *begreppsliga*; dvs. delarna av metaforen är mappningar av begreppsliga element som projiceras från en domän till en annan. Då utvidgas perspektiven till att omfatta hela erfarenhetsområdet, t.ex. när ett romantiskt förhållande beskrivs som en resa. (Svanlund 2001: 14) I den kognitiva lingvistikens behandlas metaforer inte bara som språkliga fenomen. Vårt sätt att befatta världen är metaforisk och de metaforer vi använder berättar grundläggande saker om vår uppfattning om världen. (Bergström & Boreus 2000: 181f.)

En liknelse liknar en metafor och den skiljer sig från den med ett eller flera jämförelseord. Oftast är jämförelseordet *som*, t.ex. "listig som en räv". Efter *som* kommer ofta ett substantiv eller en nominalfras. Liknelser är vanliga i såväl tal som skrift. Jämförelseorden kan också vara bl.a. *såsom*, *liksom*, *lik* eller *liknande*. (Liljestränd 1993: 76)

En intressant synvinkel inom metaforforskningen är den kognitiva metafor-teorin av George Lakoff och Mark Johnson. I deras bok *Metaphors we live by* (1980) förklaras att vårt tänkande och

verksamhet är metaforisk: "Our ordinary conceptual system, in terms of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature." (Lakoff & Johnson 1980: 3) Begreppssystemet (*the conceptual system*) är strukturen som (oftast) omedvetet leder våra handlingar. Samma system är grunden i språkbruket, vilket ger bevis på hur vi befattar saker. Lakoff & Johnson (1980: 4ff.) exemplifierar med begreppet *tid* och vidare med metaforen *tid är pengar*. Bevis på att detta är en del av vårt begreppssystem finns i uttryck som vi använder:

Tid är pengar

Du *förspiller* min tid

Jag har *ingen* tid att ge dig

Om du får tid *över* kan du väl komma

Jag måste *hushålla* min tid

Jag har *gott* om tid

Tiden *räcker* inte till

Dessa exempel förklarar hur vi befattar tiden, det är en värdefull artikel och en begränsad resurs. Vi definierar också svårighetsgraden av ett arbete med hur mycket tid man använder på det, vilket också förklarar hur vi betalar lön, dvs. timlön, månadslön osv. Denna metaforik finns i västerländska kulturen i flera olika sammanhang och det styr våra liv grundligt. Tid är något som kan förspillas, sparas, budgeteras och investeras och det berättar att det ses som en värdefull, begränsad resurs. (Lakoff & Johnson 1980: 7ff.)

2.2.2 Övriga bildmässiga stilfigurer

Centralt i detta avsnitt är *metonymi*, *personifikation* och *allegori* och vad de baserar sig på. *Personifikation/personifiering* är en bildmässig stilfigur som baserar sig på att något icke-mänskligt överförs med en mänsklig egenskap. Begreppet ligger nära *besjälning*, vilket handlar om att ge något föremål liv, t.ex. "skogen lever". Dessa begrepp kan kallas med ett sammanfattande begrepp för *antropomorfering*. Personifiering handlar om förmänskligandet av egenskaper och abstrakta begrepp och besjälning används när något konkret mänskligas. (Liljestrand 1993: 78f.)

Metonymi är namn- eller begreppsbyte. Det baserar sig också på överföring, men bildledet är från samma område som sakledet. Den karakteriseras som en kontextuell förknippning. (Liljestrand 1993: 80) Både metafor och metonymi är väsentliga bildliga uttryck och sammanhanget mellan dem är mycket forskat. Metonymi möjliggör att man behandlar också skillnaden mellan företeelserna, medan metaforen betonar och baserar sig på likheten. (Kesonen 2007: 168)

Metonymi baserar sig på en förbindelse och bekanthet mellan två företeelser (Kesonen 2007: 167). Det kan vara ett kausalt, rumsligt eller tidsligt samband. Ett exempel på metonymi är när man säger "jag har läst mycket Tolkien". Det betyder att man har läst mycket böcker av honom, inte att man har läst Tolkien. Det grundar sig på ett orsak-verkan-förhållande. I exemplet talas det om frambringaren i stället för det som har frambringats. Förstås finns det oändliga möjligheter med olika förbindelser och utbyten. (Kjeldsen 2013: 211f.) Enligt Cassirer bygger metonymi på närhet av konkret eller abstrakt art och närhetsrelation i tid och rum. Cassirer ger exempel på vanliga metonymier: "ta sig ett glas" och "Stadsteatern spelar Strindberg". (Cassirer 2003: 225)

Med *allegori* överför man betydelse med att syfta till någon annan text eller något kulturellt fenomen. Det berättas om något med hjälp av något annat. (Lummaa 2007: 202) Allegori är grekiska för "att säga något annat". Avsikten är att förstå en hel berättelse eller framställning i överförd betydelse. Kjeldsen ger ett exempel: i Orwells roman *Djurfarmen* kritiseras auktoritära och totalitära system med en berättelse om en djurfarm där djuren tar över farmen. De vill ha ett jämställt system, men regeln "alla djur är jämlika" förvandlas slutligen till att "alla djur är lika värd, men andra är jämlikare än andra". Hela berättelsen är en allegori och ska förstås i överförd betydelse. (Kjeldsen 2013: 218)

2.3 Upprepande stilfigurer

Upprepande stilfigurer baserar sig på att uttrycka något med redundans (överflödiga ord) och ihopbindning. Det som upprepas kan vara en hel mening, ett enstaka fonem, ett ord eller en sats. Även stilfigurer kan upprepas. (Liljestrand 1993: 69) Upprepningar är vanliga i litterär text och i tal. I icke-litterär text betraktas de ofta som fel. Deras effekt kan vara fokuserande och intensifierande beroende på kontexten. Upprepningens bindande funktion kan förekomma i t.ex. dikter, där ett fonem upprepas i flera meningar eller ett helt textavsnitt. Upprepningar är redundanta stilfigurer eftersom de inte ger texten något innehållsligt nytt. (Liljestrand 1993: 82) Fonologiska upprepningar

är oftast rim: *inrim*, *slutrim* och *alliteration*. Lexikaliska upprepningar handlar om att ett enskilda ord upprepas. Effekten av denna upprepning beror på vad ordet som upprepas är och var ordet placeras. Ordet som upprepas är ofta ett nyckelord i texten. (Liljestrand 1993: 82)

Alliteration är ett begrepp för en räkka betonade ord som har samma konsonant och vokal eller konsonantförbindelse i början av orden (Cassirer 2003: 56). Alliterationen används mycket i reklam och rubriker eftersom kortheten och enheten är värdefull och slående. I korta fraser betonas ljudmässigt tankebärande ord. Kjeldsen ger exempel: "Vi vill ha valfrihet i vården!". (Kjeldsen 2013: 220)

Vissa *ordpar* som ofta binds med *och* är en form av upprepning, t.ex. *fred och ro* eller *fet och frodig*. När man talar om ordpar är det också väsentligt att nämna *hopningen*: den är också lexikalisk och dessutom ett redundant drag. I den upprepas ord som i betydningen hör till samma område. (Liljestrand 1993: 83) *Anafor* är en vanlig upprepning som används mycket i litterär text, tal, lyrik och reklam. Anaforen består av att ett eller flera ord upprepas i början av en sats eller mening. Ett vanligt exempel på anaforen är av Martin Luther King i sitt tal "I have a dream" och det har gjort denna anafor berömd. (Liljestrand 1993: 83f.) Syftet med en sådan upprepning är att betona någon del av talet eller texten i stället för att ge någon ny synvinkel (Lagerholm 2008: 163). Anaforen kan ofta vara stegrande (Liljestrand 1993: 86). I stegringen intensifieras ett uttryck gradvis, vilket betyder att det innebär någon form av upprepning (Lagerholm 2008: 164).

Asyndes och *polysyndes* är upprepningar där minst tre ord, fraser eller satser är sammansatta med ordet *och*. *Asyndes* är likadant, men ordet *och* lämnas bort och byts mot kommatecken. *Asyndesen* används mer i skriftspråk, däremot är *polysyndesen* vanligare i talspråk. Båda används dock i skriftspråk. (Liljestrand 1993: 84)

I *parallellismen* upprepas led med likartade innehåll i syntaktiskt symmetriska konstruktioner. Lagerholm exemplifierar med: "Jag vaknar för tidigt. Du somnar för sent.". (Lagerholm 2008: 164) Rystedt förklarar syftet: "att åstadkomma rena förstärkningar men det är minst lika vanligt att syftet är att ge en förklaring." (Rystedt 1993: 296).

Redundans är ett begrepp som beskriver överflödigt information. I skriftspråket finns det inte mycket upprepning eftersom det ofta anses vara onödigt. I talat språk används upprepning mer eftersom det är nödvändigt för att göra budskapet mer förståeligt. (Lagerholm 2008: 204) *Redundans* är något som strider mot maximalprincipen: vi använder sådant språkbruk som vi anser är passande i varje

situation (Cassirer 2015: 69). Galia Hirsch (2010: 328) sammanfattar att redundant språk är också en ironisignal, dvs. budskapet kan tolkas ironiskt eller humoristiskt.

2.4 Kontrasterande stilfigurer

När man använder kontrasterande stilfigurer ställer man språkligt eller innehållsligt kontrasterande element mot varandra. Oftast är kontrasten i betydelsen av orden, men den kan även förekomma i textens struktur. (Liljestrand 1993: 69) Det finns två typer av kontrasterande stilfigurer: 1) innehållsliga/språkliga uttryck som bildar kontraster till andra uttryck som finns i texten, 2) Språkliga yttranden som inte stämmer med verkligheten utom texten. De kan då betyda pragmatiska kontraster – ett exempel är *hyperbol*. (Liljestrand 1993: 87)

2.4.1 Ironi

Ironi är en stilfigur i vilken man uttrycker något men menar något annat. Det är ett språkligt medel som man kan använda för att ta avstånd från den bokstavliga tolkningen, men också sätta frågetecken för saken. När man uttrycker något ironiskt så är betydelsen ofta det motsatta i stället för något annat. (Kjeldsen 2013: 214) Ett ironiskt yttrande kan härma, spegla och skapa kontraster med åsikter som man inte håller med, oftast har man helt motsatt uppfattning (Cassirer 2003: 217). Sokrates använde ironi i sina tal för att framstå dummare än vad han faktiskt var för att få mottagaren synas okunnig. Detta kallas för sokratisk ironi. (Salin 2003: 184f.)

Effekten av ironin beror på de motsatta sakerna, spänningen eller att det man menar är i kontrast med det man säger. Man kan t.ex. rosa när man kritiserar eller kritisera med att rosa. Ett ironiskt uttryck är att säga "Vad skönt väder!" när det ösregnar. Spänningen mellan dessa uttryck och intentionen skapar humoristisk effekt, men det kan också bidra till en argumenterande och estetisk effekt. (Kjeldsen 2013: 214) För lyssnaren eller läsaren kan ironi vara utmanande eftersom man måste tolka det med tanke på kontexten och inte bokstavligt (Cassirer 2003: 217). Metafor och ironi är de mest populära stilfigurerna. Ironi beskrivs ofta som den mest intressanta och omtyckta figuren. Den vanligaste formen av ironi som används också mycket i talspråket är att säga något positivt när något negativt menas: "Men det gick ju bra på provet som vanligt. Alla svar var fel." (Cassirer 2003: 217)

En förutsättning som ironi behöver för att det ska vara användbart är att det i någon kontext finns värderande faktorer i orden. Värderande ord är i sig skalära och kan placeras på en skala, där andra polen är positivt beskrivande och den negativa polen har de ord som är negativt beskrivande. En skala är *bildskön/vacker/stilig/snygg – mindre tilldragande/ful/anskrämlig/grotesk*. Ironi är desto tydligare ju starkare värderande ord man använder. Därför signalerar t.ex. litotes, meiosis och överdrift ironi. (Cassirer 2003: 217f.) Cassirer (2015: 168f.) påpekar ännu att användning av ironi framkallar distans mellan det som sägs och det som menas. Därmed kan texter som tar avstånd till ämnet eller mottagaren (detta kan göras bl.a. med att inte ta saken på allvar) förstås som ironiska.

Om ironin fungerar enbart på verbal plan kallas det för *verbal ironi*. Då är kontrasten enbart mellan ord och uttryck. En språklig signal avslöjar ironin och Kjeldsen ger exempel på engelska ungdomar och ordet *not*: "He is really handsome. Not!". Ironi kan också vara *delverbalt*: kontrasten formuleras med språkliga uttryck och t.ex. ett ansiktsuttryck, en bild eller ett ljud. Då framkommer ironin i språkliga uttryck eller icke-verbala signaler. (Kjeldsen 2013: 215) Hellspong & Ledin (1997: 183) påpekar att ironi bygger också på en social aspekt och att den markerar en hållning till det man säger. För att ironi ska fungera måste sändaren och mottagaren ha likadana värderingar och föreställningar. Därför är det en social figur.

Det finns olika former av ironi, vilka används i såväl talspråk som skriftspråk. Kjeldsen presenterar den retoriska ironin i följande grupper: *förmildrande ironi* (syftet är att uttrycka kritik mildrande), *kultiverande ironi* (hövlig och kultiverat sätt att underhålla), *charmant ironi* (uttrycka mild kritik graciöst), *hånfull ironi* (utsätta någon för åhörarnas skratt genom att t.ex. avslöja något), *föraktfull ironi* (spydig, avslöjas oftast med ansiktsuttryck) och *sarkastisk ironi* (ondskefullaste formen av ironi och är bittert och inte underhållande). Ironi är något som kan förekomma även som kontrast i ljud och bild i filmer. Spänningen mellan visuella och auditiva medel är ett redskap som kan göra åskådaren mer uppmärksam på det som händer i bilden. (Kjeldsen 2013: 215ff.)

Ironi används i debatter för att förvirra motparten. Man kan uttrycka att motparten inte känner till ämnet riktigt bra och samtidigt göra det underhållande på motpartens bekostnad. (Cassirer 1986: 42) Rystedt beskriver ironins påverkande effekt: "Ironin kan vara ett mycket effektivt vapen, inte minst därför att den är svår att försvara sig mot. [...] Ett annat skäl till att ironin kan användas för att utdela giftiga stötar i ryggen är att den inte alls behöver spegla vad motståndaren verkligen anser utan bara sådant som publiken uppfattar som sannolikt att hon eller han anser. Ironin är därför ett medel att pådyvla andra åsikter som de förnekar och kanske inte ens har." (Rydstedt 1993: 265)

Under tidens lopp har ironin blivit en större del av vårt liv: i nutida världen är det svårt att begripa vad som är ironiskt och vad som verkligen menas. Med ironin utmanar man lyssnaren och kan även ifrågasätta normer och vanor. Dessa medel har använts sedan antiken för att övertyga och argumentera. (Colebrook 2004: 1ff.)

Eftersom ironi är en mycket omskriven stilfigur och det finns flera olika rådande teorier som har sina grunder i olika ämnesperspektiv, använder jag Wayne C. Booths (1974: 53-76) fem steg för att identifiera ironi p.g.a. att Booths modell används för att tolka litterära texter. Jag använder modellen för att få mer perspektiv i analyseringen av ironi och för att själv bli medveten om min egen tolkning. Barbe (1995: 66) berättar att Booths teori har en retorisk synvinkel och påpekar att Booths infallsvinkel i forskningen är normativ. Här behandlas varje steg med den ursprungliga engelska rubriken, vilket följs av en sammanfattning på svenska.

1. Straightforward Warnings in the Author's Own Voice: texten innehåller klara signaler att den inte ska tolkas bokstavligen. Dessa kan placeras t.ex. i titeln och det kan vara direkta ledtråd som ett citat. (Booth: 53ff.)
2. Known Error Proclaimed: skribenten använder faktum som strider mot verkligheten eller texten innehåller icke-acceptabelt språkbruk som används medvetet. (Booth 1974: 57ff.)
3. Conflicts of Facts within the Work: det finns motstridiga uppgifter i texten vilket kan påverka textens läsbarhet. (Booth 1974: 61ff.)
4. Clashes of Style: skrivsättet och stilen avviker från den rådande normen eller skribentens egen stil. (Booth 1974: 67ff.)
5. Conflicts of Belief: detta steg behandlar läsarens egen syn på texten. Booth påstår att det kan förekomma konflikter mellan saker som är sanningar i texten (den kan innehålla t.ex. en karaktärs åsikt), läsarens egna uppfattningar om sanningar, i vilket man också befattar skribentens likadana syn om sakerna. (Booth 1974: 73ff.) Booth sammanfattar detta: "We are alerted whenever we notice an unmistakable conflict between the beliefs expressed and the beliefs we hold *and suspect the author of holding.*" (Booth 1974: 73)

Denna analysmodell är ett verktyg för att analysera och tolka element i texten, vilket sedan möjliggör identifikationen av ironiska drag i texten. Booth (1974: 222ff.) påpekar att läsaren kan tolka textens inslag som ironiska, även om de inte är det. Han berättar att det är en egenskap som mottagaren har och det är på grund av okunnighet, ouppmärksamhet, fördomar eller brist på övning.

En viktig aspekt i ironin är att den kan kritisera och argumentera. Hannele Kohvakka (1997: 50f.) har undersökt ironi i sin doktorsavhandling och i materialet var ett gemensamt drag att ironi används med ett argumentativt syfte. Ironi uppkommer i sådana fall och i sådana språkliga kontexter där man uttrycker kritik eller när något bedöms. Därför måste man också argumentera för sina påståenden. Cassirer (2015: 168f.) diskuterar också att ironi alltid innehåller någon form av kritik och att det kan variera från skämtsamt till elakt och spydigt.

2.4.2 Övriga kontrasterande stilfigurer

Detta avsnitt sammanfattar övriga kontrasterande stilfigurer och deras effekter. En kontrasterande stilfigur är *antites*: vanligen är den beskriven som en absolut motsats, t.ex. ljus – mörk, fattig – rik. (Liljestränd 1993: 87) Inom retoriska ämnen är den inte sällsynt och genom kontrasten som skapas är tesen mer övertygande (Lagerholm 2008: 167). Begreppen som sätts samman som motsatser ska vara från samma område (Liljestränd 1993: 87). Med en *antites* kan också betecknas en grupp människor, t.ex. "gammal och ung" syftar till människor av alla åldrar, dvs. alla (Homén 1954: 232f.).

Paradox är kontrasterande eftersom den är motsägande. Ett exempel som beskriver skillnaden mellan *antites* och *paradox* är följande:

"Per är fattig men Lars rik" (*antites*)

"Per är fattig men ändå rik" (*paradox*) (Liljestränd 1993: 87).

Paradoxen kan också beskrivas som en ordlek: det man yttrat kan ha mera än en betydelse. (Liljestränd 1993: 87).

Hyperboler kan grupperas i "pragmatiska" stilfigurer med underdrift, litotes och eufemism samt ironi och satir. Hyperboler är överdrifter och de används mycket i talspråk och affektladdad text. Det finns fasta hyperboler eller klichéer: "vänta en evighet" eller "vara dödstrött". Sådana typiska överdrifter används i talspråket. Dessa uttryck, vilka intensifierar och överdriver verkligheten stämmer inte med själva tillståndet. Hyperboler är inte sällsynta i reklamer. (Liljestränd 1993: 87f.) Dessa uttryck är i sig också ironiska eftersom det finns en kritisk attityd i dem (Cassirer 2003: 227). Hyperboler används mycket i kåserier på grund av deras komiska och expressiva funktion (Lagerholm 2008: 161). Tal eller texter kan vara medvetet hyperboliska och starkt överdrivna och läsaren behöver inte tolka budskapet bokstavligt (Kjeldsen 2013: 243). I retoriken är syftet med överdrifter att vara demonstrativ. Man kan understryka t.ex. ett problem eller en detalj för att göra

det tydligare. Naturligtvis är deras uppgift också att underhålla med komik. Parodier, satirer och kåserier måste vara överdrivna för att vara komiska. (Lagerholm 2008: 162)

Litotes består av att man förnekar motsatsen och den är ofta hyperbolisk. Det är ett negerande sätt att uttrycka saken: "vädret är inte precis skönt" betyder att det inte är bra väder. Underdriften är motsatsen till hyperbolen: man använder ett uttryck underdrivet. (Liljestrand 1993: 88)

Eufemismer är ett sätt att uttrycka något mildrande, när man inte vill nämna något begrepp med det rätta namnet. Det används i talspråket ofta med dödsfall och kroppsdelar. (Liljestrand 1993: 89) Man utelämnar något ord eftersom det på något sätt är "fult" eller tabu. *Varg* har förr kallats för *ulv* eftersom det ansågs vara liktydigt med att åkalla ulven att uttala det. Då valde man *varg* ('den arge, den vilde') i stället. (Cassirer 2003: 108)

2.5 Dramatiska stilfigurer

Dramatiska stilfigurer är från talat språk och de gäller ofta i tal som är spontant och affektladdat. I litterär text är dessa stilfigurer hämtade från autentiska talsituationer: de kan vara t.ex. utrop. (Liljestrand 1993: 69)

Dramatiska stilfigurer kommer från talspråket och dialoger och förekommer i texter som är känsloladdade. De har ofta utrops- eller frågetecken i slutet. *Invokation* och *apostrofering* är två dramatiska stilfigurer som påträffas mest i äldre litterära texter, som fransk-klassisk och romantisk text. Invokationen handlar om att författaren talar direkt till en gudomlighet, t.ex. en sångmö. I apostrofering vänder man mot en person som inte är närvarande. En annan dramatisk stilfigur är *retoriska frågan* som används mest i monologer. Det är en fråga som författaren eller talaren ska besvara. (Liljestrand 1993: 90)

Andra dramatiska stilfigurer är bl.a. *uppmaningar*, *utrop* och *avbrott*. Uppmaning är populär i monologisk text och beskrivs som retorisk, dvs. tolkas inte bokstavig. I argumenterande texter och instruktioner är de bokstaviga. Utropet är däremot ett sändarcentrerat uttryck och det är formellt riktat mot läsaren. Deras effekt och funktion i texten är varierande men det är oftast affektivt. (Liljestrand 1993: 90) Utropet används ofta med apostrof: då tilltalas personer som inte nödvändigtvis är närvarande. Dessa två kan finnas i t.ex. affektladdad sportkommentering. (Kjeldsen 2013: 242)

2.6 Hänvisande stilfigurer

Syftet med hänvisande stilfigurer (kallas också alluderande stilfigurer) är att hänvisa till texter, situationer eller miljöer som inte finns i den aktuella texten. Med dessa ska man väcka associationer. (Liljestrand 1993: 69) *Allusion* är en hänvisande stilfigur och den är argumentativ eftersom syftet är att skapa gemenskap med publiken eller att göra den existerande gemenskapen starkare. Allusionen hänvisar till någon händelse, vana eller kulturell kunskap som är gemensam. (Kjeldsen 2013: 237) Det är en utomspråklig hänvisning och associationer väcks med en anspelningsteknik (Liljestrand 1993: 91).

En *arkaism* kan vara språklig eller innehållslig: innehållslig är den om det är en företeelse som bara fanns förr i tiden, språkligt är det om benämningen är utbytt. Ett exempel på innehållslig arkaism är yrket *parmmätare*: nuförtiden finns det inte och det är inte möjligt att ersätta det med nytt ord. En språklig arkaism är däremot bibliska ord som *örtagård* som har blivit ersatt av *trädgård*. (Liljestrand 1993: 91)

2.7 Skillnaden mellan trop och figur

I detta avsnitt klargörs hurdana skillnader troper och figurer har. De kan delas i underkategorier (bl.a. ordtroper och tanketroper). I avsnittet behandlas också en möjlig gruppering för troperna: *master tropes*.

Tropen beskrivs enligt Johannesson som en vändning: "olika typer av uttryck som ersätter de 'normala' eller 'naturliga', till exempel metaforen" (Johannesson 1998: 285). Kjeldsen iaktar delningen av troper och figurer. Enligt honom är troper sådana språkliga företeelser, som ändrar språkets innehåll för att betydelsen blir något annat. I figuren förvandlas däremot formen systematisk i längre uttryck. Tanken om att troper och figurer skulle vara avvikelser och omskrivningar kommer från klassiska retoriken. (Kjeldsen 2013: 208) Troper kan indelas i två undergrupper: *ordtroper* och *tanketroper*. Om troperna berör ordvalet är det fråga om en ordtrop. Om tropen däremot har en påverkan på hela satsen eller större delar av texten är det en tanketrop. (Rydstedt 1993: 254)

Kjeldsen presenterar fyra stycken *master tropes*: de beskrivs som huvudtroper. De är metafor, metonymi, synekdoke och ironi. Begränsningen är från Giambattista Vico, enligt honom kan alla

troper kategoriseras under dessa fyra. Hans teori behandlar dessa troper som utvecklingssteg i poesi, språk och tankens evolution. (Kjeldsen 2013: 210)

Synekdoke som ord betyder egentligen *medförståelse* och *förstå något med något annat*. Den uppfattas som en slags metonymi. Ett vidare begrepp tilläggs ett snävare begrepp, eller omvänt med att sätta ut ett snävare begrepp i stället för ett vidare begrepp. (Kjeldsen 2013: 213) *Synekdoken* används ofta för att säga t.ex. "Napoleon erövrade Rhenländerna" (Rydstedt 1993: 262) och förknippa hela landet till ledaren. Rydstedt påpekar att detta är ett tankefel, vilket också kan användas för att förknippa en individ med sitt land eller sin tro, och i värsta fall motivera terroråd mot oskyldiga. (Rydstedt 1993: 262) Den vanligaste varianten av *synekdenken* är att man sätter ut en del i stället för helheten. Mer sällsynt är att sätta ut helheten i stället för delen. När man pratar om sport och olika landslag är det vanligt att enkelt säga att "Finland vann över Sverige i ishockey", i stället för "Det finska landslaget vann över det svenska landslaget i ishockey". Andra exempel är att lägga ut en individ i stället för arten och tvärtom (t.ex. "*bilen* skapar föroreningar", dvs. alla bilarna). (Kjeldsen 2013: 213f.)

I retoriken kan ironin definieras både som en trop och en figur. Om det ironiska uttrycket handlar om ett ord eller en kort fras, är det en trop. Också då när man byter ut bara några ord är det en trop. En grupp sammanhängande ironiska troper är däremot en figur. Som en figur gäller ironin för ett helt avsnitt eller en sak, och den är i kontrast med språket och tonen eller det man åsyftar till. (Kjeldsen 2013: 215)

Figurer handlar enligt Kjeldsen (2008: 218) om att systematiskt omforma ett uttryck i flera meningar eller ord. Utformningen som det längre stycket, frasen eller ordet får, hänger ihop med omformuleringen av de retoriska figurerna. Man kan t.ex. skapa bestämda scheman, där ord förhåller sig annorlunda till andra ord och skapar ett motsättande mönster. Om dessa motsatser är parvisa meningar eller ord kallas de för en *antites*. (Kjeldsen 2013: 218f.)

2.7.1 Tankefiguren och talfiguren

Johannesson beskriver figuren på följande sätt: "när det vanliga och normala uttrycket för en företeelse byts mot ett mer konstfullt eller konstlat för att stegra intresset, framhäva vissa egenskaper eller skapa större åskådlighet och känsloladdning" (Johannesson 1998: 281). Figurer indelas i två huvudgrupper i retoriken: *talfigurer* och *tankefigurer*. Kjeldsen ger ett exempel ur

Braveheart: "Aye, fight and you may die. Run and you'll live – at least a while." Här omformuleras uttrycket med ett mönster: fight/die står parallellt med och i motsättning till orden run/live. Strukturen kan presenteras med följande mönster: a-b-a-b, "Fight (a) and you may die (b). Run (a) and you'll live (b)." (Kjeldsen 2013: 219) Den ovannämnda talfiguren baserar sig på omformuleringen av ordens placering och att det rör det språkliga uttrycket. (Kjeldsen 2013: 218f.)

Tankefiguren är en omformulering av budskapet och den kan vända på våra föreställningar (Hellspång 2008: 175). Det kan t.ex. vara att man skapar en kontrast med det man säger till tonen och språket som används. Ironin är ett exempel på detta slags tankefigurer. I tal används ofta retoriska frågor och de hör till denna grupp också. (Kjeldsen 2013: 220) Många figurer har egenskaper som påverkar både innehållet och formen och därför behandlas inte denna indelning mellan talfigurer och tankefigurer ofta (Rydstedt 1993: 284).

En likadan indelning kan göras med troperna: *ordtroperna* är de vanligaste, eftersom troperna behandlar huvudsakligen ordvalet. De troper som bygger på att t.ex. omformulera större delar i en text är *tanketroper*. Begreppet trop är en sammanfattande term för båda och det används också synonymt med ordtroppen. Tanketroperna räknas till tankefigurerna medan ordtroperna är en huvudgrupp i smyckningsläran. Tanketroperna lyftes fram bara i särfall. (Rydstedt 1993: 254) På grund av denna gruppering är tankefiguren och talfiguren närmare beskrivna i detta arbete.

2.7.2 Kategoriseringen av talfigurer

Talfigurerna kan också kallas för *ordfigurer* (Rydstedt 1993: 284). De kategoriseras i tre grupper enligt hur deras transformation sker. Grupperna heter *utelämnande*, *omkastande* och *tillfogande* talfigurer. Utelämnande talfigurer är t.ex. ellipser. Ett omkastande kan vara t.ex. en *kiasm*: i två satser upprepas samma ord, men i olik följd. Nya tankar skapas på detta sätt. Tillfogandet är den vanligaste talfiguren och det är oftast en upprepning. Till den gruppen hör också bl.a. rim och anafor. (Kjeldsen 2013: 219) Kiasmen är en figur, där den annorlunda placeringen av orden skapar en effekt av en höjdpunkt eller motsats. Den kan beröra den lexikaliska, semantiska eller ljudliga delen av ett uttryck. (Ratia 2007: 135) I kiasmen är orden i första satsen i motsatt ordning än i den andra. Vanligt är att det finns en motsats i innehållet i den andra satsen. (Lagerholm 2008: 165)

3 STIL OCH STILNIVÅ

Kapitel 3 omfattar teori om stil, stilistik och stil i sociala medier. Jag lyfter fram teori som hänger ihop med bokens stildrag och ordval. Jag belyser hurdana saker gör text talspråkligt och hurdana drag präglar språkbruk på sociala medier och nätet.

Stilistiken och stilfigurerna är båda centrala ämnen när det gäller ställningstagande och tillbjuder verktyg för analys av retoriska effektmedel. Därför lyfter jag fram de väsentligaste begreppen och teorierna om stil och stilnivå. I detta kapitel kartlägger jag vad stil är och vilken effekt olika stildrag har. Jag beskriver också stil i kontexten av sociala medier eftersom delar av GWHF överlappar med denna kontext. Jag behandlar också talspråkligt språkbruk i detta kapitel eftersom det är ett centralt perspektiv i min avhandling.

3.1 Stilistiska val

Stilistiska val i en text kan påverka effekten mycket. Stil är något som man kan tillämpa beroende på kontexten och situationen. Med den kan man uttrycka bl.a. känslor och identitet. (Ray 2014: 16) Kärnfrågor i stilistisk analys är bl.a. förhållandet mellan *hur* och *var*? Stilistik innefattar också effekten detta har på läsaren. Sammanfattningsvis består den av tre viktiga element och deras relation: form, innehåll och verkan. Det centrala syftet med stilistik är att ta reda på hur en viss effekt konstrueras. (Cassirer 1986: 10) Lagerholm (2008: 46) konstaterar också att språket som ett verktyg är kärnan av stilistiken. Användningen förutsätter också ett syfte; redskapen används för ändamålsenliga funktioner och därför är syftet en central del av stilens formation.

Två viktiga begrepp i stilistiken är *stilvalör* och *stilnivå*. Stilvalör är ett begrepp för att beskriva värdeladdning, styrka och uttryck för aktivitet och känslor som ett ord kan innebära. Stilnivå beskriver däremot ordets ställning på en skala vars poler är högtidligt respektive vardagligt. (Cassirer 2015: 11) Olika ord som betyder samma sak kan ha annorlunda bibetydelser och olika värderingar eller associationer som är bundna till dessa och därför kan de ha olika stilvalör (t.ex. skillnaden mellan *snål* och *sparsam*) (Lagerholm 2008: 94f.). Cassirer (2015: 102) definierar stilnivå som graden av formalitet. För att beskriva graden av formalitet används begrepp som *starkt vardagligt*, *vardagligt*, *ålderdomligt* och *högtidligt*. Oftast behandlas stilnivå enbart när stilen avviker från det "normala". Ett exempel på tydlig avvikelse i stilnivå och användning av "onormalt" ordförråd är

ordparet *fader – farsa*. *Farsa* är en vardaglig variant och används i informella situationer, medan *fader* är ett ord som hör till religiöst språkbruk. En generell regel är att ju skriftspråkligare stil finns i texten, desto högre är stiltivån.

Ett väsentligt begrepp inom stilistik och stilteori är *stilmarkör*. Här kartlägger jag begreppet med olika språkvetenskapliga uppfattningar. Nils Erik Enkvist beskriver stilmarkören som de betydelsefulla avvikelserna mellan text och norm. Enligt hans uppfattning kan alla olika språkliga element fungera som stilmarkörer; gester, fonetiska och paralingvistiska egenskaper, rytm, syntax och stilfigurer osv. (Enkvist 1973: 112) Lagerholm (2008: 31) konkluderar att en stilmarkör "är en språklig konstruktion som har bidragit till en stilistisk egenskap." Han lägger till att några stilmarkörer förekommer ofta och andra avviker från normen eftersom de är ovanliga. De olika stilmarkörerna kan också kombineras. Cassirer (2015: 23) summerar att *stildrag* i en text skapas av likadana stilmarkörer. Han sammanfattar: "*Textens olika stildrag konstituerar tillsammans och i kombination med stilistiskt mindre relevanta textelement textens stil.*" (Cassirer 2015: 23) Lagerholm (2008: 70) berättar om fyra olika saker som påverkar tolkningen av stilmarkörer:

1. sammanhanget
2. frekvensen
3. positionen
4. kombinationen.

Som råd för tolkningen påpekar han att de inte ska tolkas mekaniskt och exemplifierar att uttryck med stilistiskt samma innehåll kan få olika effekter i olika kontexter. "Därför får stilmarkörer aldrig behandlas som isolerade fenomen." (Lagerholm 2008: 70)

Cicero delade stilar i tre olika nivåer: den låga stilen, mellanstilen och höga stilen. Låga stilen är vardaglig och förståelig, man ska inte lägga märke till språkbruket. Mellanstilen är kraftigare än den låga men ändå mer dämpad än den höga stilen. Den höga stilen används i situationer som är allvarliga och betydelsefulla. (Kjeldsen 2013: 36f.)

Stilistik kan vara relevant eller irrelevant; det avgörs med att analysera om ett språkligt fenomen skapar en effekt. Ett språkligt val kan vara mer eller mindre relevant beroende på hur stark deras effekt är. Den slutliga effekten kan också skildras av många elements samspel. (Cassirer 2015: 21f.)

En svår uppgift är att beskriva vad som är bra och dålig stil. Teleman och Wieselgran har en pragmatisk inställning till detta och beskriver det enligt följande: "Bra är den stil som gör att sändaren når sitt syfte med texten. Bra stil är effektiv stil. I texter som syftar att informera, förklara,

övertala och underhålla är stilen bra om mottagaren minns, förstår, övertygas och blir road.” (Teleman & Wieselgren via Cassirer 2015: 23)

En väsentlig synvinkel att beakta är också normen inom den vissa stilen och kontexten. Kontexten definierar jag enligt Nils Erik Enkvists definition: ”Med ’kontext’ menas här det komplex av yttre omständigheter som omger ett muntligt eller skriftligt yttrande, däri inbegripet både yttrandets omgivning i själva texten och den situation i vilken yttrandet äger rum.” (Enkvist 1973: 101) Lagerholm (2008: 43f.) använder ordet *sammanhang* för att förklara begreppet. Vad som är ”normalt” inom olika kontexter är bundet till bl.a. kulturen men det kan dras en slutsats på att språket ses som en social verksamhet och det används som redskap för olika ändamål vilka påverkas av sociala konstruktioner som samhället.

Vältalighet har använts synonymt med begreppet stil: det uppfattas som att man kan uttrycka sig i olika stilar och det förknippas med egenskaper som känsligt värde och känslomässiga upplevelser. (Ray 2014: 10) Stil kan även beskrivas som skribentens ”egen röst” i en text, men dessa begrepp kan inte användas synonymt med varandra. Stil kan vara ett element i den egna rösten. (Ray 2014: 13)

3.2 Talspråklighet

Per Lagerholm (2008: 177) sammanfattar att talspråklighet (och skriftspråklighet) som begrepp kan inte exakt beskriva ett sätt att t.ex. skriva, utan det kan variera i olika grader av skriftspråklighet eller talspråklighet. Skriven text kan vara talspråkligt och tal kan vara skriftspråkligt.

Birger Liljestränd (1993: 44) konstaterar att termerna talspråklighet respektive skriftspråklighet inte enbart behandlar ordförrådet. Han lyfter fram att uttryckssättet är olikt i tal och skrift. Graden av skrift- eller talspråklighet rör också stilnivån. Talspråklighet kan existera på en allmän nivå eller en lokalt begränsad nivå. Lokalt begränsade varianter är t.ex. dialekter eller slang.

Ett sätt att synliggöra sin personlighet och närvaro i skriftlig text är t.ex. användningen av interjektioner, modala satsadverbial och återkopplande uttryck. Modala satsadverbial används för att markera en kommentar till talarens yttrande, t.ex. *ju* och *väl*. Återkopplande uttryck är däremot uttryck som lyssnaren ska svara eller reagera på; sådana uttryck är t.ex. *eller hur* eller *va*. Talspråkliga egenskaper som är mer sällsynta i texter är informella ord och former. Dessa informella egenskaper innefattar bl.a. slangord, dialektala ord och dialektal böjning och syntax. (Lagerholm 2008: 186)

Den mest dominerande bidragande faktorn på skriftspråkets stilutveckling är talspråket. Det förekommer på språkets alla nivåer. Bland annat har också officiella texter blivit mer lättlästa eftersom det finns krav på begripligare texter. (Cassirer 1986: 31)

Per Lagerholm (2008: 211ff.) diskuterar begriplighet och läsbarhet och beskriver olika temaområden som påverkar textens läsbarhet och begriplighet. Lagerholm poängterar att det krävs en förförståelse av ämnet för att man ska kunna tolka och förstå det. Man behöver bl.a. kunskap om samhället och livet för att kunna förstå t.ex. texter som behandlar dessa saker. Kunskap om kulturella företeelser är omedvetet och därför påverkar det tolkningen av världen så att vi inte märker det varje gång. Birger Liljestränd (1993: 114) konkluderar att textens svårighet kan framkomma på tre olika nivåer: innehåll, språk och struktur. Texter är inte alltid svåra på alla nivåer samtidigt. Han påpekar också att begreppet "svår" är relativt och vagt och att det är viktigt att lyfta fram skillnaden mellan litterär och icke-litterär text. Litterär text kan innehålla konstnärliga och experimentella drag, vilka kan vara svåra att tolka. Dessa experiment kan förekomma t.ex. på bildspråklig eller syntaktisk nivå.

Lagerholm (2008: 217f.) sammanfattar också att egenskaper på språkliga nivåer påverkar textens läsbarhet. På en lexikal nivå kan s.k. specialistspråk påverka begripligheten: dessa språk finns för att kunna diskutera komplexa ämnen men de finns också för att markera social tillhörighet. Lagerholm påpekar att ordens längd är något som påverkar uppfattningen om textens läsbarhet: ju mera långa ord det finns, ju svårare uppfattas den. I tillägg till dessa egenskaper uppfattas mängden av bisatser och parentetiska inskott som försvårande drag. Också meningslängden gör en text svår att begripa. (Lagerholm 2008: 221)

I en text kan talspråkigheten lyftas fram med att skriva olika prosodiska element i grafiska eller typografiska element. Till exempel för att uttrycka betoning kan man upprepa en vokal: *vaaaaaad*. Andra metoder för att uttrycka emfas är t.ex. med **fetstil** eller *kursiv*. Även förändringar på syntaktisk nivå är möjliga för att lyfta fram något. Man kan betona något med skiljetecken också, speciellt med utropstecken. (Cassirer 2003: 57) Dessa prosodiska enheter i en text kan också benämnas paralingvistiska signaler. Deras betydelse för informationen är stor och de består av fonetiska signaler. De uppstår från röstens variationer, dvs. från variation i röststyrkan, intonationen, tempo och betoningen. (Lagerholm 2008: 178) Liljestränd (1993: 149) betonar att talat språk präglas av en implicit förståelse: det som är gemensamt bekant är inte nödvändigt att förklara. Det uppstår många ellipser i språkbruket och korta meningar. Lagerholm (2008: 87) berättar också att förstärkande

prefix är informella och de varierar i sin grad av formalitet. Sådana är exempelvis *jätte-*, *skit-*, *fet-* och *mega-*, i ord som *jättefin*, *skitbra*, *fethaja* och *megakär*.

Inom retorikläran är det väsentligt att konkludera vad som är passande språkbruk för olika sammanhang. Kjeldsen (2013: 75f.) reflekterar kring begreppet *aptum*: det handlar om att säga rätt ord i rätt tid. Det innebär att man som talare eller skribent måste beakta ämnet, åhörarna och situationen man befinner sig i. När man beaktar dessa delar av ett tal kallas det för *yttre* eller *externt* aptum och när det handlar om talets delar kallas det för *internt* eller *inre* aptum. Externt aptum behandlar också ändamålsenligheten av ett uttryck. För att det ska lyckas måste man iaktta fem olika faktorer som påverkar och är närvarande i olika talsituationer: avsändaren, saken, uttryckssättet, mottagaren och den konkreta miljön man befinner sig i. Relationerna mellan dessa omständigheter måste vara passande för att lyckas med ett ändamålsenligt yttrande.

Det centrala i övertygande kommunikation är att varje uttrycksform och varje stil måste passa till innehållet eftersom när stilen är anpassad till ämnet är talaren också mer kompetent. Ändå kan man växla mellan olika stilar i olika situationer. Det är "nästan omöjligt" att komma på regler för vad som är och inte är passande i vilka situationer, och därför måste en talare eller påverkare ha situationskänsla. (Kjeldsen 2013: 78)

I samband med det som är passande lyfts ofta samhällseliga normer fram. En talare ska uppträda så att det medborgerliga anseendena inte förloras. I tillägg till att yttrandena ska vara ändamålsenliga ska det finnas ett samband mellan det som är etiskt passande och att det är övertygande. (Kjeldsen 2013: 82)

Den retoriska situationen kan också beskrivas med begreppet *kairos*: den centrala tanken är att man säger det rätta i det rätta ögonblicket. Kjeldsen sammanfattar det: "... kairos [är] en situationell tillfällighet som ger talare möjlighet att främja sin sak." (Kjeldsen 2013: 74). Det handlar också om att använda sig av de möjligheter som finns i den rätta kontexten och situationen (Kjeldsen 2013: 74).

3.3 Svärande

Svärande beskrivs som *kraftuttryck* och de används bl.a. för att "uttrycka irritation, förneka vad någon annan har sagt eller förstärka den egna trovärdigheten" (Ljung 2006: 7). Ljung (2006: 99ff.)

säger också att svordomar förknippas med det medium som används, i synnerhet om man använder talspråk eller skriftspråk. Han sammanfattar att svordomar används mest i talspråket och att talspråket präglas av informella drag (men det betyder inte att *allt* talat språk är informellt), vilket då betyder att de är informella drag i språket. Han påpekar att det nuförtiden också finns informellt skriftspråk, som t.ex. personliga brev och mejl. Han drar slutsatsen att bruket av svärande påverkas av formalitetsgraden, kommunikationssituationen och förhållandet mellan sändaren och mottagaren.

Ljung (2006: 104) berättar hur svordomar fungerar som perspektivmarkörer (de berättar om den egna synvinkeln på saken) och att de inte borde användas om man ska vara objektiv. Ljung ger exempel ur Svenska Dagbladet: "Läget i intensivvården är 'djävligt bekymmersamt' säger sjukvårdsminister Lars Engqvist". Detta uttryckssätt väcker inte negativa reaktioner hos läsaren, men det skulle det göra om reportern använde följande formulering: "Läget i intensivvården är djävligt bekymmersamt."

3.4 Diskurspartiklar

Lindström (2008: 79) konkluderar att *diskurspartiklar* inte används för att uttrycka något innehållsligt, utan deras funktion är att specificera relationen mellan yttranden. De beskrivs som en form av grammatiska funktionsord. Lindström sammanfattar diskurspartiklarnas funktion: "Diskurspartiklar ger sekventiellt relevant tolkningskontext åt talarens handlingar, kontrollerar deltagarrelationer under interaktionen och fokuserar eller modifierar aspekter av det sagda." (Lindström 2008: 79) De kan kategoriseras i fyra undergrupper eftersom de alla inte har samma mål i kommunikationen. Inom ramen för detta arbete har jag fokus på två grupper: *fokalpartiklar* och *modalpartiklar*.

Fokalpartiklar används i yttranden för att betona ett visst led och till denna grupp hör t.ex. *liksom*, *typ* och *bara (ba)*. De kan placeras relativt fritt i satsen framför ordet de bestämmer. Bruket av fokalpartiklar förmedlar ingen väsentlig information och de karakteriseras som inskott. (Lindström 2008: 93)

Till kategorin modalpartiklar hör ord som är korta, enstaviga och obetonade, t.ex. *ju*, *väl*, *nog* och *nu*. Partiklarna skapar en nyans i satserna. De är diskursiva funktionsord och används såväl i talat språk som skriftspråk. (Lindström 2008: 95f.)

3.5 Stilbrott

Lagerholm (2008: 38) sammanfattar stilbrott som ett val av ord eller uttryck som inte är anpassat efter den övriga textens stil. Ofta ses det som språkliga misstag eller tillfälliga slarv. Lagerholm påpekar att den vanligaste typen av stilbrott är att man använder ett talspråkligt och vardagligt ord i ett formellt sammanhang. Det är dessutom bundet till kontexten och tiden vad det är som uppfattas som stilbrott. Dessutom utvecklas språket hela tiden vilket påverkar uppfattningarna om normenligt språk. Lars Melin har i sin bok *Vett och etikett i språket* sammanfattat det centrala med språkets förändring: "När vi menar att språket styrs av regler kan det alltså inte liknas vid trafikregler eller idrottens spelregler, för det tycks inte finnas vare sig regelbok (för annat en stavning) eller enväldig domare (för annat en skoluppsatser). Språket förändras hela tiden, både i snabba ryck och långsamma glidningar." (Melin 2007: 13f.).

Ett stilistiskt begrepp som hänger ihop med stilbrott är *stilbrytning*. Det innebär att man medvetet bryter av en stil för att skapa en effekt. (Lagerholm 2008: 39) Mäntynen & Shore (2008: 33) konstaterar att syftet med texten kan skapa krav på olika uttryckssätt och i en stadig föränderlig värld förändras också sättet att skriva.

3.6 Slagkraftigheten

I detta avsnitt diskuterar jag vilka egenskaper som gör en text slagkraftig. Jag behandlar också argumentering och hur olika påståenden är påverkande. Det lyfts fram hurdana saker är viktiga inom argumentering.

Nuförtiden finns retoriken inte enbart i tal: bl.a. politiker använder sig av olika medier för att skapa en trovärdig bild av sig själva. Det används såväl bild, slående fraser som nyhetsklipp. Oftast har man som mål att budskapet ska vara slående. Det är viktigt att kunna sammanfatta sina åsikter kort och slagkraftigt i några satser. Dessa satser fungerar synekdochiskt: några utvalda delar av helheten används i stället för en större helhet. Ett välkänt exempel på detta är utropet "*I have a dream*" av Martin Luther King. (Kjeldsen 2013: 68f.)

Enligt Kjeldsen är det speciellt viktigt att uttrycka sig slagkraftigt nuförtiden. Talare, som kan uttrycka sig kort och slående blir ofta citerade av journalister: "Man citeras nämligen bara om man uttrycker sig kort, slående och minnesvärt." (Kjeldsen 2013: 69). Dessutom förstärks dessa korta satser med

stödande bilder och ljud. Bilder sammanfattar helheten lättare och ljudet väcker känslor såväl som bevarar uppmärksamheten. (Kjeldsen 2013: 69)

För att väcka åhörarnas intresse används stilfigurer som antites, anafor och retorisk fråga. Igen, ett lyckat exempel på anaforen som engagerar publiken är Martin Luther Kings "I have a dream"; åhörarna reagerar starkt på upprepningen och i samband med detta använder King också antites. Antitesen blev formulerad så att Mississippi är "a desert sveltering with the heat of injustice" och att det dröms att den blir "an oasis of freedom and justice". Starka kontraster är effektiva och rycker med åhörarna. (Kjeldsen 2013: 224ff.) Den retoriska frågan är aktiverande och därmed slagkraftig eftersom den skapar gemensamhet i publiken och lyssnaren måste själv svara på frågan. Richard Nixon använde retoriska frågan i sitt berömda "Checkerstal" för att sätta sig i publikens ställe och ställde en fråga som publiken tänkte på: "Några kommer att undra, och det med rätta, 'Vad använde du fonden till, senatören? Varför måste du ha den?'. (Kjeldsen 2013: 220f.)

Antitesen har också ytterligare en funktion i texten, förutom att bara underhålla: motsättningar i texten gör den mer minnesvärd. Kjeldsen (2013: 235) konstaterar att det är "ett speciellt slags upprepning". Kjeldsen berättar att det gör en text minnesvärd eftersom vi ofta förstår världen med motsatser, t.ex. hög är lätt att förstå med låg och fattig med rik. Motsatser som svart-vit är lättare att komma ihåg än sådana utan motsatser, t.ex. röd-vit. Kjeldsen påpekar att de är speciellt nyttiga i talat format, men de fungerar i skrift också. (Kjeldsen 2013: 235f.)

Ethos, *pathos* och *logos* är viktiga begrepp inom retoriken. Dessa begrepp används för att analysera hur olika argument övertygar. Ethos kan beskrivas av språkhandlingen *delectare*, dvs. att den hänger ihop med att underhålla, behaga och att väcka förtroende. I samband med ethos diskuteras talarens trovärdighet: om man är pålitlig och visar att man bryr sig om åhörarna kan det föra till att publiken litar på dig. Det viktigaste för att ha ett bra ethos är att visa sig kompetent. Ett starkt ethos är synonymt med pålitlighet och t.ex. *Dagens Nyheter* i Sverige har en sådan position. (Karlberg & Mral 1998: 31) Olika möjligheter för att skapa förtroende för en själv är bl.a. att visa att man har auktoritet inom ämnet och fundera på *hur* man framträder som auktoritet (är man en *besserwisser* eller framträder man ödmjukt?). Ett annat sätt är att skapa förtroende genom en samhörighetskänsla och det kan formuleras t.ex. med att hänvisa till intressen, värderingar eller erfarenheter som alla känner till. (Karlberg & Mral 1998: 33)

Logos är däremot sådana argument och drag i texten som har ett informativt och undervisande syfte. *Docere* är det retoriska begreppet som beskriver denna språkhandling. Detta sammanfattas

av Karlberg & Mral (1998: 34) så här: "Genom logos väddar hon till åhörarnas förnuft och kritiska omdöme. Huvudfrågan blir här i vilken mån talaren använder sig av fakta och andra former av saklig argumentering för att övertyga." Därför handlar logos om argument som baserar sig på fakta.

Den sista, pathos, innefattar känsloladdat språk och det hänger ihop med språkhandlingen *movere*; det har som syfte att påverka åhörarnas känslor. Centrala frågor för att upptäcka hur pathosargument förekommer i texter är följande: vilka känslor vill skribenten/talaren väcka? Vad är syftet bakom det och är de lyckade? Sätt att väcka känslor hos åhörarna eller läsarna är bl.a. att visa egna känslor eller att hänvisa till känsloladdade situationer. Retoriska bilder, visuella och verbala, är verksamma verktyg för att väcka känslor. (Karlberg & Mral 1998: 34f.)

Karlberg & Mral (1998: 31ff.) drar samman att det är vanligt att det finns en kombination av både ethos, pathos och logos och att någon av dem kan dominera. Ethos är viktigt för att visa sig kunnig och pålitlig, logos är betydande för att få med de riktiga, sakliga argumenten och pathos måste man ha för att vara såväl mänsklig som intressant. Dessa är viktiga för all argumentation och de bygger grunden för argumentation.

3.7 Stilen i sociala medier

Jag behandlar stilen och språket i sociala medier eftersom det är delvis också plattformen för Hallbäckes adbutts och därmed överlappar denna stil med GWHF. Språkbruket i GWHF är präglad av drag som är vanliga i informella sammanhang och dessa drag påverkar hur effektivt budskapet är. Här beskriver jag språkliga normer och uppfattningar om stil som finns inom språkbruket på sociala medier, internet och i sms och snabbmeddelande. Stilen och språkbruket i digital kommunikation är lik stilen i sociala medier och därför är teori och forskning ur detta perspektiv också nyttig för mig.

En kännetecknande egenskap för digital kommunikation och sociala medier är att de är multimodala, dvs. att det finns möjligheter att uttrycka sig med skrift, bilder, video och ljud. Kommunikation på nätet präglas också av att det finns olika genrer, vilka också har subkategorier (t.ex. mejl och underkategorin skräppost). I digitala medier är det inte ovanligt att olika genrer blandas ihop och därmed skapas nya format hela tiden. Blogg är ett exempel på ett förändrande format. (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014: 12ff.)

Lagerholm (2008: 176) framställer chattspråk som en "hybridform" av tal och skrift; "Däremot kan det vara intressant att analysera chatt stilistiskt för att studera hur ett skrivet språk med några av

talets förutsättningar formas.” (Lagerholm 2008: 176) Olle Josephson drar samma slutsats om språkbruket på internet i sin krönika, ”nätspråket är skrift på typiska talspråksvillkor: spontant, dialogiskt, ostandardiserat.” (Josephson 2014).

David Crystal (2011: 16ff.) påpekar att internet och sociala medier har infört ett nytt uttrycksätt i tillägg till de tre tidigare: talat språk, skriftspråk och teckenspråk. Nu finns också det elektroniska eller digitala uttrycksättet. Han konstaterar att detta språk innehåller drag från såväl talat och skriftligt språk, samtidigt som dessa varianter är helt annorlunda. Denna dubbelhet präglar språkbruket på nätet.

Inom de olika formerna i sociala medier finns det variation i graden av och närhet mellan brukarna. Variation finns också i vilken format information presenteras och hur personligt det är. (Kaplan & Haenlain 2010: 61f.) Fuchs (2014: 179f.) beskriver mikrobloggning som en utveckling av att blogga. Man delar korta meddelanden med folk som följer din sida. Det kan betecknas som att skicka ett SMS till flera mottagare.

Barton och Lee (2013: 13f.) behandlar språkbruket som finns i digitala medier. De betonar att nutida språkbruket har förändrats och blivit mera digitalt. Detta påverkar också forskningen av ämnet. Det skriftliga språket i digitala miljöer är ofta närmare det talade språket. Josephson (2011: 104ff.) lyfter fram att teknifiering har gjort några synbara påverkningar på språkbruket och att gränsen mellan skrift och tal inte är så åskådlig i alla fall: ”Det brukar sägas att vi nu fått ett skriftspråk som påminner om talspråket.” (Josephsons 2011: 106)

Ylva Hård af Segerstad (2003: 6f.) undersöker språkbruket i digital kommunikation i sin doktorsavhandling. Materialet baserade sig på e-post, chatt, snabbmeddelande och sms. Hypotesen hon har i sin avhandling är att det används mer talspråkliga ord och uttryck i direkt kommunikation (chatt och snabbmeddelande) än i icke-direkt kommunikation (e-post och sms). Den andra hypotesen är att det begränsade/obegränsade utrymmet påverkar graden av skriftspråklighet. Hård af Segerstad (2003: 244-255) fick som resultat att språkbruket på sms, chatt och snabbmeddelande avviker mycket från skriftspråket och att tonen är informell. Det finns engelsk kodväxling i materialet såväl versaler som upprepningar för att uttrycka känslor.

Bellander (2011: 18) diskuterar sociala mediers inverkan på språkbruket och konstaterar att tal och skrift närmar sig varandra och att sms, mejl och chatt är relativt fria texttyper i vilka det finns utrymme för stavfel, okonventionell interpunktion och förkortningsteknik. I chattspråk kan man utnyttja s.k. smilisar, vilket numera har blivit norm i sms (Josephson 2011: 107). Dresner & Herring

(2010: 263) konkluderar att smilisar har tre olika funktioner: känslor, vilka förmedlar ansiktsuttryck; icke-känslomässigt, vilket berättar hur något ska tolkas och ett icke-naturligt ansiktsuttryck som är performativt.

Förutom dessa beskrivningar av stil i sociala medier använder jag Cassirers beskrivning om propagandistisk och polemisk stil och kåseristil, eftersom texterna har gemensamma drag med stilarna som är nämnda ovan. Svårigheten med stil i sociala medier är att det inte finns ett enda rätt sätt att uttrycka sig, utan stilen är valfri för alla. Cassirer sammanfattar att polemisk stil präglas av starkt värdeladdade ord som vanligen är negativa. Det innehåller korta meningar och har oftast inte mycket bisatser. Stilen kännetecknas av hopning, variation, stegring, anaforer och metaforer, ironi, överdrifter, retoriska frågor och utrop. Kåseristil däremot innehåller enkelt och talspråkligt språkbruk i flesta fall och behandlar även allvarliga saker skämtsamt. (Cassirer 2015: 114, 116) Dessa beskrivningar betecknar de stilistiska val och språkbruk som Hallbäck har gjort och som används i GWHF.

Outi Vuolle (2010: 75ff.) undersöker kåserier i sin magisteruppsats. Hon beskriver stilen och språkbruket som kortfattat: meningarna och själva texterna är inte långa. Vuolle hade fokus på ironi i sin avhandling, men kom fram till att det finns mycket andra intressanta stilelement också.

Josephsons (2011: 104f.) lyfter fram att språkbruket har blivit påverkat av teknifieringen. Det syns som internationalisering, vilket innebär att det får inflytelse av engelskan. Detta händer på grund av att vi chattar, spelar och söker internationella webbplatser.

4 ANALYS

Detta kapitel innehåller analyseringen av exemplen som jag har valt att behandla. Närmare beskrivning av metoden finns i kapitel 1. Analysen indelas i tre avsnitt: stilfigurer, talspråklighet och stil. I varje respektive avsnitt lyfts fram figurer, stildrag och ordval som är mest frekventa och påfallande. Efter varje exempel beskriver jag syftet, effekten och i några fall också kontexten. Jag hänvisar till teorier och tidigare forskning av stilistik, retorik och nätspråk i samband med exemplen för att få djupare perspektiv och för att förklara effekten och syftet som stildragen har. Jag påpekar att det finns några skriv- och stavfel i materialet i samband med en oregelbunden användning av skiljetecken och stora bokstäver och jag har valt att behandla alla exemplen i deras ursprungliga form, utan att korrigera eller att lägga till något. Detta tema behandlar jag senare i avsnitten 4.2 och 4.3 eftersom det är ett upprepande stildrag i GWHF.

I slutet av varje avsnitt jämför jag Cassirers sammanfattning av polemisk och propagandistisk stil och kåseristil med de stildrag och stilfigurer som finns i materialet. Jag använder Cassirers sammanfattning som utgångspunkt för att beskriva varför skribenten har valt vissa uttryck i texten.

Efter att alla stilfigurer och stildrag är presenterade gör jag en kort analys av olika argument. I analysen sammanfattar jag *hur* det argumenteras, dvs. om det är fråga om ethos-, pathos- eller logosargument och om några av dem är dominerande. I denna del använder jag Karlberg & Mrals (1998) teori som bakgrund.

4.1 Stilfigurer

I detta avsnitt presenterar jag de stilfigurer som är mest påfallande i materialet. Jag använder Cassirers (2015: 151-165) översikt över stilfigurerna som utgångspunkt för min analys. I fallet ironi använder jag Booths (1974) teori som hjälpmedel för att ta reda på ironisignaler. När metafor behandlas hänvisar jag till Lakoffs & Johnsons (1980) teori om begreppslig metafor.

4.1.1 Hyperboler

Hyperbol är en frekvent förekommande stilfigur, vilket också stämmer med Cassirers beskrivning om den polemiska stilen (Cassirer 2015: 114). Det är en väsentlig stilmarkör hos skribenten och det gör texten såväl humoristisk som slående.

Exempel 1:

Kvinnor: vi existerar inte för att tillfredställa män. Män: radikala jävla feministhoror.

(Hallbäck 2018: 179)

Exempel 1 betecknar hur skribenten använder hyperbolen för att intensifiera sitt budskap. Hyperbolen används ofta i vardagliga situationer och i synnerhet i humoristiska texter eftersom dess syfte är att överdriva (Lagerholm 2008: 161). Denna överdrift fungerar komiskt och överdrivande. Syftet med stilfiguren är att påpeka hur män missförstår feminism. Budskapet förstärks dessutom med ordet *jävla*, vilket Ljung (2006: 99ff.) påstår är ett mycket vanligt förstärkningsord och att det används mest i informellt språkbruk. Meningen innehåller ett kraftigt värdeladdat ord, *hora*, för att göra budskapet starkare och för att betona missförståndet som finns mellan feminister och män. Ljung (2006: 73) sammanfattar att ordet *hora* betraktas som en svordom, men det är inte tabubelagt.

Enligt Cassirer (2015: 155) baserar hyperbolen på *adiecto*, dvs. tillägg, och effekten är *delectare* (att väcka intresse) och *movere* (att rycka med). Enligt denna uppfattning kan man konstatera att denna stilfigur är i sin slående natur ett medryckande val och uppfyller sitt syfte om att fånga läsarens intresse. McCarty och Carter (2004: 177) konstaterar att hyperboler används i vardagliga situationer bl.a. i ironiska kontexter, vilket innebär att det hyperboliska uttrycket inte ska tolkas bokstavligt. Hyperboliska uttryck uppträder även i icke-ironiska och vardagliga kontexter.

Exempel 2:

När män är förtryckta är det tragedi, när kvinnor är förtryckta är det tradition

(Hallbäck 2018: 146)

Det hyperboliska i exempel 2 utformas av de starka innehållsliga motsatserna som finns inom orden *tragedi* och *tradition*. Hyperbolen är en stilfigur som förstärker den stilistiska effekten med ord som vanligen inte skulle förekomma i samma kontext (Cassirer 2015: 147).

Konstruktionen av meningen upprepas för att stötta budskapet av att kvinnor är förtryckta. Upprepningen skapar också en stegring i påståendet. Det finns också en alliteration i denna jämförelse: *tragedi* och *tradition* börjar på samma konsonantkluster och skapar också spänning inom påståendet, i synnerhet med tanke på ordens betydelse och värdering. Cassirer (2015: 151) berättar att alliteration bygger på *adiecto* och effekten är *delectare*. Effekten av påståendet förstärks också med upprepningen av *när...är/när...är*. Denna slags upprepning gör uttrycket mer pregnant eftersom bindeordet *och* är utelämnat. Det beskrivs som *asyndes*: det "ger rytmisk och semantisk pregnans som bidrar till att man lätt minns sådana formuleringar" (Liljestrand 1993: 84). Man kan konstatera att detta påstående innehåller antitesiska inskott: två motsatser (kvinnor-män, tragedi-tradition) ställs mot varandra. Motsatserna och överdriften skapar spänning inom satsen och gör det slagkraftigt. Arto Jokinen (2010: 128f.) sammanfattar att maskulinitet och femininitet ses som motsatser och att könen också betraktas som två kategorier. Därför kan denna jämförelse betraktas som en antites.

Exempel 3:

feminismens radikala idé är att kvinnor ska ha samma rättigheter som män

(Hallbäck 2018: 237)

Exempel 3 bygger också på överdrift och det signalerar ironi. Ordet *radikal* används i omvänd kvalitativ laddning (jämlighet anses nog inte som något radikalt), dvs. att det inte ska tolkas bokstavligt. Detta påstående speglar på kritik som feminism får, vilket Hallbäck är medveten om och använder det som verktyg och resurs i sina påståenden (se också ex. 1). Hon påpekar att "vissa" upplever feminism som en ideologi som rentav hatar män och beskyller allt som är fel i världen på män. (Hallbäck 2018: 181)

Exempel 4:

Män stressar ihjäl kvinnor

(Hallbäck 2018: 205)

I exempel 4 används hyperbol för att överdriva och väcka känslor. Denna hyperbol liknar Lagerholms (2008: 161) definition; hyperbolen är vanlig i vardagligt språk och det kan konstateras att denna liknar sådana vardagliga uttryck som "jag väntade en evighet". Liljestrand (1993: 88) påpekar att

denna typ av hyperbol är en kliché. McCarthy och Carter (2004: 177) konkluderar i sin forskning att engelska uttryck som *be dying to* och *for ages* är så vanliga att de inte är kreativa eller livliga längre. Med hänsyn till dessa teorier och forskningar kan man konstatera att det är ett relativt vanligt hyperboliskt uttryck. Det som väcker känslor hos läsaren är att det finns polarisering (män/kvinnor) och skribenten påstår starkt att kvinnor lider på grund av män.

Exempel 5:

Dagar som passar bra till att krossa patriarkatet: måndag, tisdag, onsdag, torsdag, fredag, lördag och söndag.

(Hallbäck 2018: 223)

I detta exempel används redundans och upprepning. Dessa är frekvent uppträdande stildrag i GWHF. Det är överflödigt information eftersom samma budskap kunde formuleras med *varje dag*, men det stilistiska valet att omskriva det genom att nämna alla veckodagar är överflödigt och humoristiskt i detta fall. Exempel 5 är också en hopning, där orden som räknas upp är alla av samma form och funktion. Lagerholm (2008: 165) berättar att det används för att markera och betona. Uttrycket betonar att det är så viktigt att krossa patriarkatet att man inte borde vänta på en "bättre" dag, utan man borde börja genast.

Meyers (2000: 319f.) talar om humor och påverkningen det har på hur effektivt och verkningsfullt ett påstående är. Humor kan vara såväl roande, tydliggörande som kritiserande. I situationer där man önskar kritisera någon eller något kan det vara ett nyttigt verktyg eftersom det lindrar själva kritiken och ger en mildrande bild på själva talaren (i stället för att se ut som en arg kritiker). Detta uttryck har som syfte att rycka med och engagera läsaren och humorn har en roande och tydliggörande funktion i påståendet.

Exempel 6:

En kvinna som sitter själv väntar inte på dig

(Hallbäck 2018: 153)

Exempel 6 är budskapet som skribenten vill lyfta fram och det kompletteras med en uppräkningslista av saker som en kvinna kan göra (exempel 7). Exempel 6 är i sig inte hyperbolisk, men här används ett

sätt att tilltala lyssnaren eller läsaren direkt (*väntar inte på dig*), vilket också är ett sätt att engagera läsarna (Myers 2010: 78ff.).

Exempel 7:

saker en kvinna kan göra när hon sitter själv

- *vänta på en kompis*
- *dagdrömma*
- *vila*
- *tänka ut en genialisk ide*
- *fundera på vad hon ska äta*
- *planera hur patriarkatet ska krossas*
- *sola sig*
- *fisa*
- *fundera på om hon har plåster till skoskavet*
- *ingenting*
- *på att jobbet ska ringa*

(Hallbäck 2018: 155)

Exempel 7 visar hur författaren använder redundanta listor både för att precisera sitt budskap och för att smycka språket med humor. Det är humoristiskt eftersom det kan vara nästan vad som helst och det är också flera möjligheter hon uppger. Sådana listor finns i flera sammanhang vilket också ökar den humoristiska innebörden. Denna stilfigur är en hopning: Cassirer (2015: 155) sammanfattar att hopningen bygger på *adiecto* och att effekten är *ät movere* och *delectare*. Samtidigt har exempel 7 redundanta drag eftersom allt som nämns i uppräknigen förändrar inte betydelsen som finns i exempel 6. Därför kan det konstateras att uppräknigen finns för underhållande skäl i materialet.

I exempel 7 är förutom redundansen också ordvalen humoristiska. Det som lyfts fram är saker som varierar från vardagliga saker som *fundera på vad hon ska äta* till *ingenting* till mer seriösa ämnen som att *krossa patriarkatet*. Dessa är betydelsemässigt helt olika saker och med fullständig olik innebörd. Det ger mer emfas åt det ursprungliga budskapet, dvs. att en kvinna som är ensam väntar inte på dig eftersom det är så mycket annat hon faktiskt kan göra.

4.1.2 Ironi

Kanske den mest frekventa stilfiguren i GWHF är ironi och jag har valt att presentera tre fall av ironi, vilka representerar Hallbäcks stilistiska val. I analysen hänvisar jag till undersökningar som handlar om ironi.

Exempel 8:

-asså så himla konstigt att kvinnor inte får rösta. kvinnors röst är ju lika mycket värd som männens. från och med nu får ni också rösta. sorry!!!

- åh tack!

så här gick det inte till när kvinnor fick rösträtt

(Hallbäck 2018: 168)

Ironi används som effektmedel i texter och bilder för att få något gammalt att se löjligt ut och för att påpeka hur löjligt det har varit. I exempel 8 ser man hur ironi används för att beteckna hur en sådan självklarhet som kvinnors rösträtt faktisk inte alltid har varit en självklarhet, utan det var något som kvinnorna var tvungna att kämpa för. Speciellt ironiskt är uttrycket *kvinnors röst är ju lika mycket värd som männens* eftersom det var det motsatta tankesättet som var rådande på den tiden då kvinnor inte hade rösträtt. Hallbäck förklarar ytterligare att år 1919 infördes allmän rösträtt till kvinnor (Hallbäck 2018: 169). Syftet är att löjliggöra det tankesättet att kvinnors åsikter inte var jämställda med männens och ironin är en kritiserande stilfigur som påpekar detta.

Det som signalerar det ironiska är att det finns en förklarande text i underkanten: "så här gick det inte till när kvinnor fick rösträtt." Det stödjer bokens informativa syfte och kompletterar den humoristiska och tydliga helheten. Detta exempel präglas av underdrift (litotes): en allvarlig sak som rösträtt (på samma sätt beskrivs också hur kvinnor fick rätt till abort) behandlas vardagligt och oseriöst, som om kvinnor aldrig hade behövt engagera sig för att få rösträtt. Ironin är både ett effektivt sätt att påpeka felaktigheter och att framhäva gammalmodighet och löjlighet som finns i samhället.

Skribenten har medvetet tillagt texten "så här gick det inte till när kvinnor fick rösträtt" för att undvika feltolkning. Det kan tolkas som ett fenomen som finns i sociala medier och mikroblogger: ironi och sarkasm signaleras explicit för att mottagaren förstår textens hyperboliska natur. På Twitter används hashtags som *#sarcasm* och *#not* för att läsaren inte ska tolka budskapet bokstavligen (Kunneman et al. 2015: 500). Enligt Myers (2010: 110) speglar ironin skribentens

synvinklar och att ironi kräver en förståelse om ämnet för att effekten uppnås, vilket också är fallet med exempel 8.

Det är en upprepande företeelse i boken: skribenten signalerar explicit de ironiska uttrycken för att undvika missförståelse. Författaren använder sig av överdrifter vid flera tillfällen och dessa påminner om ironi eftersom båda figurer bygger på motsatser och deras kontraster. Det är motsatserna och tolkningen av detta som gör det humoristiskt och väcker känslor hos läsaren.

Ironi bildas med immutatio: det är en avvikelse från det normala språkbruket och det ska inte förstås bokstavligen utan tolkas ofta som det motsatta. Effekten är delectare och movere, vilket hänger ihop med författarens sätt att använda ironi. (Cassirer 2015: 156)

I Booths (1974) definition om olika ironimarkörer hör detta ironiska uttryck till första gruppen: det innehåller en direkt ledtråd (*så här gick det inte till när kvinnor fick rösträtt*) om att uttrycket inte ska tolkas bokstavligen. Den är också i skribentens egen röst, vilket också stämmer med Booths teori. Jag påpekar att uttrycket *kvinnors röst är ju lika mycket värd som männens* signalerar ironi, men där måste man känna till att det ska förstås med omvänd betydelse. Därför överlappar den också med den andra gruppen av ironimarkörer.

Exempel 9:

*efter 100 års sömn kysste prinsessan äntligen honom och de levde lyckliga resten av livet så länge
törnrolf gjorde som prinsessan sa
det är äkta kärlek!!!!*

(Hallbäck 2018: 33)

I exempel 9 finns motstridigheter, vilka signalerar ironi. Enligt Booths (1974: 61ff.) modell kan man konstatera att dessa ironiska meningar består av uppgifter som strider mot varandra. Dessa motstridigheter påverkar inte trovärdigheten, så man kan konstatera att steg tre av Booths teori inte uppfylls fullt. Motstridigheten inom meningen är att äkta kärlek och lycka finns så länge prinsen gör som prinsessan säger. De överflödiga utropstecknen signalerar också att det ska tolkas ironiskt: det betonar uttrycket *det är äkta kärlek* ännu mer, vilket gör det hyperboliskt.

Exempel 10:

*och vet ni prinsen vaknade av kyssen! vilken tur att prinsessan vågade kyssa honom utan tillåtelse!
och så levde snöblek lycklig i alla sina dagar. återigen, vilken tur han hade som var tillräckligt
vacker för en prinsessa.*

(Hallbäck 2018: 23)

Enligt Booth (1974: 73ff.) innehåller detta exempel en ironimarkör: det finns motstridigheter i texten, vilket signalerar ironi. Prinsen är lyckosam på grund av att prinsessan vågade kyssa honom utan tillåtelse och för att detta skulle anses som ironiskt måste läsaren ha samma åsikt som skribenten. Åsikten är att man måste förstå att det inte är acceptabelt att kyssa någon utan tillåtelse. Detta berör temat samtycke, vilket också är centralt i GWHF. Blomquist (2017: 53f.) analyserade bruk av ironi i kåserier och fick som resultat att ironin ställde stora krav på läsarens kunskaper om bl.a. samhällsrelaterade saker.

Exempel 10 använder också ironi för att behandla felaktigheter i sagor som berättas för barn. Jag påpekar att skribenten har vänt på rollerna av figurerna (prins/prinsessa) för att det skulle vara tydligt att se sakerna som skribenten vill kritisera. Skribenten har dessutom bytt ut namnen på sagorna och prinsessorna, vilket också ger ett humoristiskt inslag: *Snövit* är *Snöblek* och *Askungen* är *Askpungen* som prins. Askpungen är i synnerhet en kreativ och humoristisk formulering eftersom *pung* är också en benämning på det manliga könsorganet (SAOL 2019 s.v. *pung*).

Skribenten använder ironi för att kritisera sagor och rådande värderingar, vilket också är ett vanligt fenomen i kåserier: Blomquist (2017: 59) tog reda på detta i sin pro gradu-avhandling och konstaterar att ironi var ett frekvent använt verktyg för bl.a. samhällskritik.

4.1.3 Metaforer

I detta avsnitt berättar jag om hur skribenten använder stilfiguren metafor i GWHF. Jag analyserar exemplen med Lakoffs & Johnsons (1980) teori om begreppssystemet, vilket hänger ihop med hur vi använder metaforer.

Exempel 11:

Lär inte era döttrar att det är viktigt att passa i en sko av glas. Lär dem hur en krossar glaset.

(Hallbäck 2018: 50)

Exmpel 11 är en metafor och ett bildligt uttryck. Bildliga överföringar används i boken för att bygga likhetsassociationer mellan olika företeelser och för att överföra egenskaper mellan dessa. Hela exemplet kan också tolkas bokstavligt men den innehåller också en överförd betydelse. Den överförda betydelsen kan tolkas så att glaset representerar patriarkatet och det som krävs av Askungen i sagan; sammanfattat betyder det att en kvinna borde vara vacker och ha små nätta fötter osv. för att kunna hitta sig en prins. Uttrycket "att krossa glaset" är en överföring av att en inte borde bry sig om det och att kvinnor också kan ha andra mål i livet än att hitta sig en prins. Cassirer (2015: 158) kategoriserar metaforen som en stilfigur som använder immutatio och effekten är docere (göra det lättare att förstå) och delectare (att väcka intresse). Cassirer beskriver en lyckad metafor som "en slags gåta som lyssnaren eller läsaren måste lösa." (Cassirer 2015: 173)

George Lakoff och Mark Johnson (1981: 4ff.) behandlar metaforen ur en kognitiv synvinkel. Deras teori baserar sig på principen att allt språkbruk och tänkande är metaforiskt. De påstår att vår föreställning om världen och vårt tänkande är metaforiskt. Enligt deras teori skapas begreppssystem av associationer vi gör, vilket betyder att de överförda egenskaperna behandlar begrepp i sina helheter och att vi gör flera associationer på grund av det.

I exempel 11 kan man konstatera att metaforiken är slående p.g.a. att vi är uppvuxna i en kultur i vilket vi har lärt oss hur kvinnor och män möts. Sagor som askungen förstärker begreppssystemet, vilket styr vårt tänkande. Det är sådana saker feminism strävar efter att krossa och bygga om. Susanna Paasonen (2010: 41) förklarar att representationen av olika grupper av människor (i detta fall, kvinnor) i t.ex. olika medier reproducerar rådande åsikter om dessa människor. Detta system reproducerar den ställning som kvinnor har i samhället, om de inte representeras på ett annorlunda sätt en förut, eftersom systemet styrs av de rådande normer som finns i samhället. Med tanke på dessa teorier är exempel 11 också kritik mot rådande samhälleliga normer.

Exempel 12:

Att vara vacker är inte en hyra du måste betala för att få existera som en kvinna

(Hallbäck 2018: 102)

I detta exempel behandlas hur det är att vara kvinna i nutida världen. Metaforiken och bildspråket är om att man inte behöver betala hyra för att få existera som en kvinna. Egenskaper från detta område överförs till tillvaron av att vara kvinna. När man analyserar denna metafor med tanke på Cassirers och Lakoffs & Johnsons teorier kan man sammanfatta att metaforen används mera för att tydliggöra ett fenomen. Den bildliga överföringen används inte bara för att göra språket vackert. Metaforen är lyckad på det sättet att det kombinerar språkliga företeelser som ofta inte kombineras på ett kreativt sätt. I överföringen binds inte enbart ord ihop, utan också komplexa, kulturbundna tankesätt. Det stödjer budskapet och kritiserar samhällliga strukturer.

4.1.4 Liknelser

Här behandlas hur liknelser uppträder i GWHF. Deras syfte i texten är att tydliggöra och underhålla, vilket syns i nästa exempel.

Exempel 13:

Samtycke är som ett trafikljus. När det är rött stannar du, när det är gult stannar du och när det är grönt kör du.

(Hallbäck 2018: 112)

I exempel 8 blir samtycke behandlat jämfört med trafikljus. Enligt Cassirer (2015: 157f.) utgörs det med *adiecto*, dvs. att den konstrueras med överflödigt tillägg i språket. Effekten av en liknelse är *docere* och *movere*. Liknelsen identifieras med det utsatta jämförelseledet *som*.

Egenskaperna av det konkreta överförs till det abstrakta temaområdet, vilket medför en slående beskrivning av samtycke. Effekten med denna stilfigur är först och främst att undervisa och förklara eftersom skribenten påpekar det på förra sidan: "samtycke är ganska enkelt att förstå kan en tycka..." (Hallbäck 2018: 111). Liknelsen uppfyller sitt mål och tydliggör ett abstrakt koncept med en jämförelse med ett konkret föremål. Eftersom uttrycket är slagkraftigt formulerat är det också stilistiskt relevant. Den kreativa kombinationen av två ganska olika ämnen gör stilfiguren lyckad och språket lockande.

Cassirer (2015: 157) påpekar att liknelsen används för två syften: att rycka med och för att underhålla. När en abstrakt sak (som samtycke) jämförs med ett konkret föremål (som trafikljus) är syftet *docere*: tydliggöra och informera. I detta sammanhang är det huvudfunktionen.

Exempel 14:

tänk om människor är precis som blommor, att de växer när en pratar vänligt med dem

(Hallbäck 2018: 218)

Exempel 14 är en liknelse, i vilken människors tillväxt jämförs med växternas tillväxt. Det är inte en metafor eftersom jämförelsesordet *som* finns i satsen. Som det redan nämns i samband med exempel 13, påstår Cassirer (2015: 157) att syftet med liknelse är att tydliggöra, när abstrakta föremål jämförs med konkreta. Eftersom det inte är fallet i detta exempel är effekten *movere*, dvs. rycka med och väcka känslor.

4.1.5 Allusioner

Allusion är en hänvisande stilfigur och i GWHF används det för att rycka med läsaren. Nästa exempel belyser hur detta uppträder.

Exempel 15:

girls just wanna have fun(damental human rights)

(Hallbäck 2018: 3)

Exempel 15 är själva boktiteln. Detta hänvisar till 1980-talets hitlåt av Cyndi Lauper. Det är en hänvisande stilfigur och syftet med den är att väcka känslor hos läsaren med att hänvisa till något som är bekant. I den sammanfattas feminismens budskap: kvinnor vill inte enbart ha roligt, utan kvinnor vill också uttrycka sina åsikter och engagera sig i samhällsrelaterade saker. Kjeldsen (2013: 237) påpekar att allusionens effekt har sin grund i att det "skapar gemenskap med åhörarna eller förstärker en redan existerande gemenskap."

Enligt Cassirer (2015: 151f.) är effekten av allusionen *docere* och *delectare*. Det vill säga att det gör texten lättare att förstå och att det väcker intresse hos läsaren. Lagerholm (2008: 166) lägger till att allusionen är krävande för läsaren eftersom man måste ha kunskaper om den kulturella företeelse som det hänvisas till.

Exempel 16:

girls just wanna have fun with consent

(Hallbäck 2018: 157)

Exempel 16 är en allusion och hänvisar till samma kulturella fenomen som exempel 15. I detta fall används stilfiguren för att göra en feministisk fråga slagkraftig. Hallbäck tillägger *with consent* ('samtyckligt'), vilket gör om det ursprungliga budskapet. Begreppet samtycke handlar om frivillighet och tillåtelse i sexuella handlingar; Sveriges Lag blev uppdaterad år 2018 och deltagande i sexuella handlingar måste alltid vara frivilligt (Brottsbalken (1962:700) 6 kap 1 § 1 mom). I detta fall är det väsentligt att behandla kontexten som förde till ändringen: år 2017 började den s.k. #metoo-rörelsen på sociala medier, vilken hade som syfte att klargöra hur vanliga sexuella trakasserier är i kvinnors liv (Expressen 2017). Hallbäck uttrycker sina åsikter om saken: "så länge män ser kvinnor som objekt kommer sexuella trakasserier aldrig sluta" (Hallbäck 2018: 78). Det har varit ett centralt tema i kvinnorörelsen och som resultat av framförandet av kvinnornas egna erfarenheter har det skapat ett mer öppet diskussionsklimat om t.ex. sexuella trakasserier (Saresma 2010: 60f.).

Här beskriver jag också ytterligare exempel 11, vilket är en metafor och det innehåller en hänvisande stilfigur också. Där hänvisas till *Askungen*, en berömd saga av Disney. I metaforen måste beaktas den symboliska betydelsen som skon av glas har: i denna metafor representerar den de förväntningar som ställs på kvinnor i samhället. Skribenten använder dessa stilfigurer för att uttrycka sin samhällskritik och för att tydliggöra rådande och dolda samhällsstrukturer, vilka påverkar kvinnors liv. Hallbäck uttrycker sina kritiska åsikter också explicit senare i boken: när vi läser sådana sagor till våra barn får de en bild av världen, där kvinnor är passiva, ska vara vackra och då räddas de till slut av en prins (Hallbäck 2018: 47). Hallbäck sammanfattar sitt budskap slående: "Jag gillar historier där kvinnor räddar sig själva" (Hallbäck 2018: 6). Senare påpekar hon också att: "om vi matas med sagor om att tjejers högsta dröm är att bli räddad av en prins är det inte så konstigt att tjejer växer upp och tror att de är misslyckade om de inte blir räddade av en snygg och rik man?" (Hallbäck 2018: 51).

När man speglar på användningen av allusionen med Cassirers teori i bakgrunden kan det dras en slutsats att allusionen är såväl roande och gör helheten lättare att förstå. Kjeldsen (2013: 236f.)

säger att stilfigurer som har möjlighet att förändra åhörarens åsikter har en argumentativ funktion i texten och inte bara en utsmyckande funktion.

Både exempel 15 och 16 är på engelska; i materialet finns enstaka ord och ordpar på engelska, men bara två är fullständiga satser på engelska. Hård af Segerstad (2002: 234f.) tog reda på att det är ett frekvent särdrag (att använda mer eller mindre lånord och kodväxling från engelskan) inom olik kommunikation på nätet.

4.1.6 Retoriska frågor

Retoriska frågor är vanliga i tal och monologer (Liljestränd 1993: 90). I GWHF uppträder det i några kontexter och här är ett exempel på användningen.

Exempel 17:

Vad är extremt med att vilja leva i ett jämlikt och solidariskt samhälle?

(Hallbäck 2018: 1)

Exempel 17 är en retorisk fråga, dvs. det är något som skribenten själv svarar på. Retoriska frågan används för att påpeka hur några tycker att feminism är extremt (jfr exempel 1) och behandlar missuppfattningen om att feminismen är något radikalt, även om det handlar om att få leva i ett jämlikt och solidariskt samhälle för de flesta feminister. Greg Meyers (2010: 82f.) behandlar bruk av retoriska frågor i sin bok *The Discourse of Blogs and Wikis* och han beskriver retoriska frågor som ett sätt att engagera läsaren. Användningen av retoriska frågor skapar interaktion med läsaren och det får läsaren att reflektera kring egna tankar och svara på frågan. "Rhetorical questions work because they call on the reader to recognize a shared view or experience." (Myers 2010: 83) Kjeldsen (2013: 237) är av samma åsikt och sammanfattar att den retoriska frågan förstärker läsarens och skribentens samband eftersom läsaren dras in i övervägandet. Cassirer (2015: 162) lyfter fram att retoriska frågan baserar sig på transmutatio (omställning) och movere (att rycka med).

I denna retoriska fråga behandlas också diskursen om feminism: det ses i några fall som extremt eller radikalt. Skribenten utnyttjar denna förståelse som några läsare har och förklarar också vad feminism enligt henne handlar om. I detta fall bildas interaktion med läsaren eftersom det frambringar reflektion kring temat och frågan. Petty, Cacioppo och Heesacker (1981: 438) tog reda

på effekten av retoriska frågor i deras forskning. Resultatet visade att användningen av retoriska frågor ökade mängden av tankar som handlade om frågan, om informanterna inte var motiverade att behandla budskapet omfattande.

Med tanke på teorin av Myers (2010: 83), Cassirer (2015: 162), och Petty et al. (1981: 438) kan det dras en slutsats att den retoriska frågan i detta sammanhang används för att skapa interaktion med läsaren. I bloggar används de för att engagera läsaren och i kontexten av GWHF har de en likadan funktion. Frågan rycker med dem som håller med åsikten och dem som inte är av samma åsikt.

Igen är det synligt i exempel 17 hur Hallbäck använder kritik mot feminism som resurs för att uttrycka vad hon anser är feminismens centrala idéer. Likadan formulering finns i exempel 3. Kjeldsen (2013: 161f.) berättar om begreppet *topos*: i retoriken används det för att beskriva argument som utgår från en gemensam plats. I detta fall betyder det att argumentet utgår från att läsaren anser att feminism *är* extremt och Hallbäck använder det som utgångspunkt för den retoriska frågan, vilket har som syfte att påpeka att ett jämlikt och solidariskt samhälle inte är extremt.

4.1.7 Upprepningar

Hallbäck har använt upprepningar i flera tillfällen och här berättar jag om tre olika fall. Nästa exempel innehåller en upprepande anafor.

Exempel 18:

ett vanligt möte på ett vanligt företag en alldeles vanlig dag

(Hallbäck 2018: 200)

I exempel 18 används en upprepning av *en/ett vanlig/t* för att betona. Exemplet är en anafor, en mycket vanligt upprepande stilfigur. Den konstrueras med att upprepa ordet som börjar satsen: det kan upprepas i några av satserna som följer. Anaforen hör till avvikelsekategorin *adiecto* och effekten är *delectare*. (Cassirer 2015: 152) Skribenten behandlar härskartekniker och hur de förekommer på helt vanliga arbetsplatser. Exemplet är också elliptiskt eftersom verbet saknas och meningen är därmed ofullständig. Kjeldsen (2013: 219) berättar att ellipsen är ett sätt att formulera en talfigur och det görs med att utelämna något, i detta fall är det verbet. Talfiguren handlar om att

omforma uttrycket: "De retoriska figurernas omformningar har nämligen att göra med den utformning som en fras, en mening eller ett längre stycke text får." (Kjeldsen 2013: 218)

Exempel 18 har en asyndesisk karaktär eftersom satsen är tät och det inte finns några bindeord. Lagerholm (2008: 80) förklarar att asyndes används för att öka tempot i en sats och denna slags effekt har också anaforen i detta fall. Jag anser att denna slags upprepning låter humoristisk i denna kontext eftersom har man hört formuleringen i början av flera sagor och det låter som en kliché.

Exempel 19:

låt inte män som hatar kvinnor reducera feminismen till kvinnor som hatar män

(Hallbäck 2018: 239)

Exempel 19 innehåller en talfigur, en *kiasm*, vilken enligt Kjeldsen (2013: 219) bygger på att uttrycket formas med ett bestämt schema. Schemat i detta fall följer mönstret a-b-b-a: låt inte *män* (a) som hatar *kvinnor* (b) reducera feminismen till *kvinnor* (b) som hatar *män* (a). Kiasmen är en talfigur som transformeras med att omkasta meningens struktur och i detta schema placeras motsvarande tankar i omvänd ordningsföljd. Cassirer (2015: 157) påpekar att kiasmen struktureras med *transmutatio* och att effekten är *delectare*.

Som i andra kontexter också, konstruerar författaren denna talfigur med två motsatser; kvinnor och män. Kjeldsen (2013: 219, 227f.) berättar att denna ordning av parvisa motsatser är en *antites* och att den används för att engagera åhörarna.

Exempel 20:

*feminism? nä jag föredrar jämställdhet
vatten? nä jag föredrar h2o*

(Hallbäck 2018: 224)

Exempel 20 är en upprepning och den innehåller talspråkliga drag. Med upprepningen påpekar författaren att feminism och jämställdhet är samma sak. Det är en konstruktion som är kreativ och engagerar läsaren eftersom en abstrakt ideologi jämförs med något konkret. Det är inte metaforiskt eftersom inga egenskaper av vatten överförs till feminism eller jämställdhet, men syftet med stilfiguren är att förklara och tydliggöra att feminism *är* samma sak som jämställdhet, på samma sätt som vatten och h₂o är samma saker men med olika namn. Det talspråkliga som finns i detta exempel

är ordet *nä*. Detta stilistiska val skapar närhet med läsaren; enligt Wikström (2017: 101f.) betecknas talspråkligt språkbruk på Twitter som att det är möjligt att "höra" skribentens "egen röst".

Exempel 20 är en parallellism eftersom en syntaktisk fras med samma innebörd upprepas men det varierar lexikaliskt. Avvikelsekategorin är *adiecto* och effekten är *delectare* (Cassirer 2015: 160). Syftet med denna stilfigur är att fånga läsarens intresse.

Denna formulering speglar delvis också på feminismens kritik: inte alla tycker att feminism är samma sak som jämställdhet men det är något som skribenten vill argumentera mot. Stöd för detta argument finns också i exemplen 3 och 17.

4.1.8 Antiteser

Skribenten använder sig av antiteser för att stödja budskapet och för att påpeka att kvinnor förtrycks fortfarande. Antiteserna formuleras med att kvinnor påstår något och männen är (oftast) av annan åsikt. Detta finns bl.a. i exempel 1. Där avbildas kvinnor som de som är missförstådda och män är de som missförstår och reagerar på ett uppenbart aggressivt sätt. Denna motsats finns frekvent i materialet och är ett sätt att uttrycka att en kamp mellan könen är på gång och kvinnorna är den parten som blir missförstådda när de bara vill ha samma rättigheter och friheter som män. Kjeldsen (2013: 227f.) berättar att antitesen är ett effektivt retoriskt medel som väcker respons hos åhörarna. Formuleringar med antites väcker såväl intresse, uppmärksamhet och engagemang.

4.1.9 Argument och stil

Hallbäcks stilfigurer och form stödjer hennes budskap. En stor del av exemplen har överdrifter i sig (se t.ex. 1,2 och 3). En annan frekvent stilfigur är ironin. I analysen behandlade jag att överdrift och ironi är språkhandlingar som bygger på *docere* (att behaga, roa och väcka förtroende) och *movere* (väcka känslor). Dessa är enligt Karlberg & Mral (1998: 31ff.) *ethos-* och *pathosargument*. Metafor och allusion (*docere* och *delectare*); liknelse (*docere* och *movere*) och upprepningar (*movere*) är också mestadels *ethos-* och *pathosargument*. Därför behandlar jag två exempel från analysdelen med sådana argument och kartlägger egenskaper som väcker känslor och roar och väcker förtroende.

Det första exemplet är exempel 2: *när män är förtryckta är det tragedi, när kvinnor är förtryckta är det tradition* (Hallbäck 2018: 146). Det används flera stilfigurer i detta påstående (alliteration, hyperbol och antites) vilket påverkar effekten av uttrycket. Skribentens ethosargument är i detta exempel att skapa samhörighet och vi-känsla och det sker med att ställa män och kvinnor mot varandra som motsatser. När en grupp är förtryckt, finns det en grupp av människor som är överordnad. Skribenten påpekar detta och det skapar samhörighetskänsla för dem som är förtryckta (dvs. kvinnorna).

Ett exempel på pathosargument är uttryck som innehåller ironi, exempel 8 är ett sådant: *-asså så himla konstigt att kvinnor inte får rösta. kvinnors röst är ju lika mycket värd som männens. från och med nu får ni också rösta. sorry!! -åh tack!*

så här gick det inte till när kvinnor fick rösträtt

(Hallbäck 2018: 168)

Pathosargument innefattar språkhandlingar som använder sig av *move*, dvs. att det har som syfte att väcka känslor. Karlberg & Mral (1998: 34f.) berättar att väsentliga frågor om pathos är vad slags känslor försöker avsändaren väcka och vilket syfte finns med detta? De känslor som vill väckas är att det vill påpekas hur löjligt det var att kvinnors åsikter inte var lika värda som männens åsikter. Hallbäck (2018: 169) påpekar ytterligare att kvinnornas rösträtt infördes 1919 i Sverige. Ironin fungerar som spetsig kritik mot detta och skribenten vill också roa med detta uttryckssätt; Kjeldsen (2013: 214) sammanfattar att ironin är ett verktyg för att skapa spänning mellan det man säger och det som uttrycks, vilket då kan ge påståendet argumentativ, estetisk och humoristisk effekt. Humorn i exempel 8 bygger på uttrycket *kvinnors röst är ju lika mycket värd som männens*, vilket ska tolkas med omvänd betydelse.

Här sammanfattas vilka stildrag är gemensamma med Cassirers teori om polemisk och propagandistisk stil och kåseristil. Stilfigurerna som behandlades och som stämmer med beskrivningen är anafor, metafor, ironi, hyperbol och retoriska frågan. Jag påpekar att antites också hör till detta eftersom stilarna präglas av starkt värdeladdade ord. Kåseristilen präglas av att behandla allvarliga ämnen skämtsamt med ironi, vilket också är påfallande i materialet (se ex. 8–10). Därmed finns det flera överlappande stildrag och retoriska effektmedel.

4.2 Talspråklighet

I detta avsnitt kartlägger jag hur talspråkligheten syns särskilt i ortografin. Med tanke på att materialet delvis har sitt ursprung i relativt fria kontexter för språkbruket är det centralt att lyfta fram hurdan effekt detta har stilistiskt. Jag lyfter fram typografiska val som skribenten har gjort för att skapa en talspråklig helhet i texten. Talspråkligheten är en del av skribentens stilistiska val och det bildar en lättläst helhet. Tillsammans med stilfigurerna fullförs bokens syfte: feminism är presenterad tydligt och med talspråkliga uttryck så att innehållet är såväl lärorikt som underhållande.

Med tanke på teorin i avsnitt 3.2 kan jag konstatera att stilen i materialet innehåller talspråkliga drag och präglas av en stilistisk frihet som ofta finns i språkbruk i sociala medier. Språkbruk på mikroblogger och sociala medier är svår att beteckna med bara en sats: man kan konstatera att det inte finns stränga regler, utan det varje individ har en möjlighet att uttrycka sig så formellt eller informellt som man själv vill. Detta har skribenten också tillämpat i sina texter och stilen kan förknippas med språkbruk som syns t.ex. i olika mikroblogger. I detta sammanhang har jag valt att definiera *nätspråk* som språkbruk som kännetecknas av lägre stil och som ofta har lån från engelskan. I dessa sammanhang använder man interpunktion för att uttrycka språkets prosodiska enheter och ord förlängs för att betona. Utelämnningar och diskurspartiklar är såväl vanliga fenomen i talspråket som talspråkligt skriftspråk. I detta avsnitt exemplifierar jag hur detta syns i materialet med belysande exempel och teori från tidigare forskning.

4.2.1 Prosodi i skiljetecknen

Egenskaper som gör bokens text synnerligen vardaglig är användningen av interpunktion som ett sätt att beteckna språkets prosodiska enheter. I flera olika sammanhang används utropstecken för att uttrycka bl.a. hets, förvåning och betoning. Ordförlängning är också ett ofta förekommande stildrag för betoning och animering.

Exempel 21:

här kommer ett NEWSFLASH!!!

(Hallbäck 2018: 154)

Detta exempel betecknar hur skribenten använder sig av betoning med utropstecken. Därutöver används också stora bokstäver för att betona uttrycket. Crystal (2006: 37) påpekar att stora bokstäver används i kommunikation på nätet för att uttrycka att man "ropar". Förutom stora bokstäver använder skribenten också ordförlängning för att betona ett ord:

Exempel 22:

[...] det ligger en snygg prins där uppe som jag bara måste haaaaa!!!!!!!!!!

(Hallbäck 2018: 31)

Detta är en företeelse som Brody och Diakopoulos (2011: 563f.) forskade på Twitter och de konstaterar att det är ett relativt vanligt sätt att betona och lyfta fram ett ord. Peter Wikström (2017: 71) har i sin doktorsavhandling fått resultat som stämmer med Brody och Diakopoulos forskning. Överflödiga skiljetecken används mest frekvent för att betona något: "[...] for instance, iconic uses of typography, excessive punctuation, and typographic marking or emphasis of lexical items – are the primary ways in which Twitter users add a performative, expressive dimension to their speech reports." (Wikström 2017: 71)

Exempel 23:

say whaaaaaaaaaaaaaaaaat?!!

(Hallbäck 2018: 192)

Förlängning av ord används också för att uttrycka hur något inte är acceptabelt och för att visa hur löjligt något är. Det görs med att förlänga ett engelskt uttryck som är vanligt i olika varieteter av ungdomsspråk, och författaren betonar det med överflödig användning av fråge- och utropstecken. Det dramatiserar och överdriver uttrycket.

Exempel 24:

lätt att bli sur när det händer

(Hallbäck 2018: 191)

Exempel 24 är ett talspråkligt uttryck ur GWHF. Exemplet innehåller en ellips, vilket betyder att något utelämnas. Cassirer (2015: 106) förklarar att ellips är ett vanligt fenomen i talat språk. I detta

fall är det fråga om det formella subjektet och verbet som utelämnats, *det är lätt att bli sur när det händer* vore en fullständig sats.

Exempel 25:

inte så orimligt va?

(Hallbäck 2018: 181)

Exempel 25 innehåller det återkopplande uttrycket *va* som ofta används i talat språk. Lagerholm (2008: 186) definierar att ett återkopplande uttryck "kräver respons från lyssnaren". Återkopplande uttryck används också för att skapa närhet och personlighet.

Exempel 26:

och det har liksom inte varit så enkelt att skaffa lika rättigheter

(Hallbäck 2018: 167)

I exempel 26 har författaren uttryckt sig med fokalpartikeln *liksom*. Enligt Lindström (2008: 93) är dessa sådana partiklar som betonar uttrycket. Det har i sig ingen betydelse, utan man kunde utelämna den och meningens betydelse skulle inte förändras.

Exempel 27:

men asså vänta jag lovar att jag kan få i min fot

(Hallbäck 2018: 44)

I detta exempel finns uttrycket *asså*, vilket inte finns i SAOL (SAOL 2019 s.v. *asså*). Detta uttryck är också en fokalpartikel och det är redundant eftersom betydelsen av meningen inte förändras om den skulle utelämnas. Som det påstås i förra stycket är detta också en betonande partikel (Lindström 2008: 93).

4.2.2 Metonymi och synekdoke

Grunden till att metonymi och synekdoke behandlas i samband med talspråkigheten och inte alla andra stilfigurer är därför att dessa företeelser präglar talspråket. Enligt Lagerholm (2008: 160) är

dessa uttrycksätt vanliga i talspråket och uppfattas inte som stilfigurer längre och är därför svåra att lägga märke till. Ett synekdochiskt uttryck är t.ex. "företaget har infört totalt rökförbud" (Lagerholm 2008: 160) och han påpekar att det inte är företaget, utan ledningen som har utfört detta. De är jämförelser, men beskrivs som associativa snarare än bildliga.

Påståendena i boken är kortfattade och slående, vilket är delvis på grund av att utrymmet är begränsat. Samtidigt som det är ett retoriskt val av skribenten att tala om *alla* kvinnor och *alla* män är det också synekdochiskt eftersom alla individer som representerar könet inte håller med påståendena. I flera påståenden används kvinnor och män (alltså helheten och *alla* kvinnor och män) som subjekt för en handling som inte *varenda* kvinna eller män instämmer med eller reagerar på. Det är ändå ett retoriskt smart val att sätta två starka motsatser mot varandra eftersom det skapar en polariserad stämning. Det väcker både ilska och medkänsla i läsaren och lyfter fram dessutom kärnfrågan i feminism, vilken ofta är helt osynlig för andra i samhället och helt vanligt och bekant för andra.

I samband med detta behandlar jag Lakoffs beskrivning av hur metonymi också är begreppslig. Lakoff & Johnson (1980: 36) berättar att vårt sätt att använda metonymi är (på samma sätt som metafor) begreppsligt: det hänger ihop med hur vi tänker och det grundar sig i erfarenheter och det strukturerar tänkandet. Metonymins begreppslighet sammanfattas i Lakoffs teori om metonymiska modeller och kategorier: en medlem av en kategori kan anses representera hela kategorin och därmed beskrivs de med hela gruppens egenskaper (Lakoff 1987 via Radden & Kövecses 1999: 18). Med åsikter från denna sammanfattning kan man konstatera att med användning av metonymi dras raka slutsatser och med den beskrivs en representant av en grupp med hela gruppens egenskaper. Det hänger ihop med vad Kjeldsen resonerar kring synekdochiken.

Kjeldsen (2013: 232) diskuterar synekdoki och hur det "fokuserar och framhäver eller döljer och beslöjar". Det är en egenskap som språkliga bilder har. Han betonar att det finns en skillnad i att t.ex. säga "Hitler angrep Polen" och att "den tyska krigsmakten/nazisterna angrep Polen". Med det synekdochiska uttrycket (delen i stället för helheten) är fokusen på vad en man har orsakat och det glöms att en hel nation ändå följde honom och det var inte han personligen som var på krigsfältet. Det framhäver delen och döljer hela landets medverkan.

Författaren skriver explicit om problematiken i denna slags polarisering. Hon påpekar att *så krossar vi patriarkatet* är en formulering som gör några individer upprörda (*inte alla män!!!!!!*). Ändå om hon skulle formulera det *hur ska vi göra för att nå en framtid där alla är lika värda?* blir feminister

själva upprörda (*vi måste vara mer radikala än så!!!!*). Det betyder att det är ett medvetet val som skribenten gör, även om det finns läsare som blir upprörda av det.

I avsnitt 4.1.8 behandlade jag hur antites skapar en svart-vit och polariserande stämning. Med tanke på Kjeldsens (2013), Lakoff och Johnsons (1980) och Lakoffs (1987) beskrivningar skapar synekdoeken och metonymin en ensidig synvinkel. De har som syfte att underlätta kommunikation men de drar raka slutsatser, vilka kan vara problematiska p.g.a. en ensidig beskrivning.

4.2.3 Argument och stil

Som redan nämnd tidigare, fungerar det synekdokiska i texten som ethosargument eftersom det skapar vi-känsla. Samhörigheten bildas med att påpeka att kvinnor är förtryckta och att män är överordnade. Karlberg & Mral (1998: 33) påpekar att "Samhörighetskänslan kan åstadkommas rent verbalt genom att talaren hänvisar till intressen, värderingar och annat som hon delar med publiken."

Ordvalet och den lägre stilen är också ethosargument eftersom skribenten medvetet använder stil som skapar en samhörighetskänsla. Som Wikström (2017: 101f.) berättar tolkar twitteranvändare talspråkighet som att det är skribentens "egen röst" som finns med. Därför kan man konstatera att det är ett sätt att skapa vi-känsla. Karlberg & Mral (1998: 32) lyfter fram att talaren eller avsändaren kan förstärka sitt ethos med att avslöja egenskaper från hennes egna liv och personlighet. Det är ett val som är gjort för att nå en verkan: att inte presentera budskapet för krångligt och för att göra det roligt samtidigt.

Kenneth Burke (1969: 55) har i sin teori om retorik och argumentering diskuterat *identifikation*. Enligt hans åsikt är det viktigt när man övertygar någon. Man måste kunna tala samma språk, ha samma gestik, tonalitet, åsikter, idéer, och man måste identifiera sig likadant med lyssnaren för att kunna övertyga dem. Därmed kan jag påstå att det är ett sätt att stödja sitt budskap och sina argument när man använder talspråkligt språk.

Konrad Lorenz (1963: 266) förklarar att humor förenar och utesluter människor; det skapar en stark känsla av samhörighet och kan samtidigt utlösa aggressioner mot utomstående. Därför är ironi och humoristiska drag i materialet också ethosargument.

Stildrag och stilistiska val som stämmer med Cassirers sammanfattning av polemisk och propagandistisk stil är följande egenskaper: korta satser och meningar. Som sagt stödjer detta val Hallbäcks syfte att göra budskapet lätt tillgängligt och lätt att förstå. Egenskaper i materialet som stämmer med kåseristilen är följande: talspråkliga och enkla ord, enkel satsbyggnad (beroende av skribenten), texten är kort och det finns närhet i person. Det finns även inslag av internetspråk, vilket jag behandlade i samband med analysen och påpekade likadana fynd i tidigare forskning. Dessa stildrag gör texten lätt att förstå och slagkraftig.

4.3 Stil

I detta avsnitt kartlägger jag hurdana stilistiska val skribenten har gjort och hur dessa val stämmer med Cassirers beskrivning om propagandistisk och polemisk stil och kåseristil. Grupperingen innehåller exempel från ordval, polarisering och meningsbyggnad.

Stilen överhuvudtaget är lockande och passar formatet. Författaren formulerar sitt budskap slående och slagkraftigt inom den begränsade meningslängden. Det som kan konstateras av exemplen ur kapitel 4 är att ironi, överdrifter och underdrifter utnyttjas frekvent för att förstärka budskapet. Detta stämmer också med Cassirers definition om propagandistisk och polemisk stil. Dessutom uttrycker författaren sig med starkt värdeladdat språk och med korta satser, vilka också kommer fram i Cassirers beskrivning.

Det mest märkbara stildraget som påminner om kåseristil är humor och ironi som förekommer i materialet. Cassirer (2015: 116) berättar att kåsörer frekvent utnyttjar ironi i sina texter och att det används i synnerhet så att man behandlar ett allvarligt ämne skämtsamt. Exempel 8, 9 och 10 i kapitel 4 är beaktansvärda i detta fall; allvarliga ämnen som kvinnors rösträtt, samtycke och patriarkatet behandlas med hjälp av ironi. Ironin fungerar som ett vapen för att kritisera samhällseliga strukturer. Blomquist (2017: 60) fastslår i sin avhandling att "kåseriet som genre är ett mycket effektivt makt- och påverkansmedel [sic] för att, med hjälp av verktyg som humor och ironi, föra fram samhällskritik."

Ett stildrag som kännetecknar Hallbäcks språkbruk och stilistiska val är bruket av upprepningar och uppräknings. Deras syfte är att presentera budskapet så tydligt och enkelt som möjligt, vilket också syns i följande exempel.

Exempel 28:

ett paraply är ett objekt:

ett paraply kan du köpa

du får köpa vilket paraply du vill

och välja utseende

*du behöver inte ta hänsyn till
paraplyets känslor*

*du får säga att paraplyet är fult och
värdelöst*

när det är trasigt kan du slänga paraplyet

*vill du inte ha det längre kan du ge bort
paraplyet*

*eftersom du äger paraplyet och paraplyet
är ett objekt*

en kvinna är inte ett objekt

en kvinna ska en inte köpa

en kvinnas utseende duger hur hon än ser ut

du behöver ta hänsyn till en kvinnas känslor

*du får inte säga att en kvinna är ful och
värdelös*

*du får inte ta sönder en kvinna
eller slänga henne om hon går sönder*

du får heller inte ge bort en kvinna

*eftersom du inte äger en kvinna och en
kvinna inte är ett objekt*

(Hallbäck 2018: 81f.)

Exempel 11 bevisar hur upprepningar och uppräknings används för att förenkla en aktuell fråga inom feminismen: kvinnor ska inte ses eller behandlas som objekt. Jämförandet mellan två olika företeelser (att ett paraply *är* ett objekt och att en kvinna *inte* är det) är effektivt eftersom det gör saken väldigt tydlig och gör det nästan omöjligt att tolka den tvetydigt. Skribenten beskriver först hur ett paraply är ett objekt och vad man kan göra med det (t.ex. slänga det om man inte vill ha det) och upprepar listan med påståenden. Variation finns med negationer och att subjektet är kvinnan, inte paraplyet. Uppräkningen åskådliggör hur kvinnan inte kan ses eller behandlas som något som man äger. Jämförelsen är tydlig och uppfyller skribentens syfte om att vara "snabbkurs på vad det är för skillnad på ett objekt och en kvinna" (Hallbäck 2018: 79).

I några fall i materialet (se exempel 5 och 7) har dessa listor på saker också en underhållande effekt. I exempel 28 är effekten och funktionen att göra budskapet så tydligt som möjligt. Man kan implicit tolka skribentens frustration mellan raderna eftersom meningarna i exempel 28 är normativa och består av direkta befallningar. Det är starkt informativt eftersom med sådana konstruktioner undviker skribenten att något skulle missförstås. Förutom att det är informativt, är det också minnesvärt. Kjeldsen (2013: 235) sammanfattar: "Om vi vill vara säkra på att åhörarna förstår och kommer ihåg måste vi upprepa, utveckla och variera det som sägs."

Cassirer (2015: 114) fastställer att enkel satsstruktur är ett frekvent stildrag i stilarten propagandistisk och polemisk stil. Exempel 28 består av enkla, parataktiska satser som upprepas. En upprepande konstruktion är ordparet *du får*, vilket fungerar anaforiskt och binder ihop uppräkningsarna: detta stödjer läsarens uppmärksamhet och bankar in innebörden (Kjeldsen 2013: 225).

4.3.1 Ordval

Jag presenterar författarens ordval som innehåller starkt värdeladdade ord eftersom dessa ordval kännetecknar lägre stil och inte är vanliga i t.ex. språkbruk i mer formella kontexter. Den ursprungliga kontexten av sociala medier präglas av informellt språkbruk och en tämligen ledig stil. Min definition för ett talspråkligt ord är ett ord som inte finns i *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL). När det gäller svordomar och ord som kan anses vara "fula" och värdeladdade hänvisar jag till *Svenska Akademiens ordlista* och Ljung (2006) för att få ett djupare perspektiv på ordens innebörd.

Författarens ordval kan indelas i två olika delar: i de informella delarna av boken finns friare val och i de delar där faktabaserad information lyfts fram har språket en formellare klang och innehåller ordval som är mer bundna till skriftspråkliga kontexter. Ett tema som är sammanfattningsvis synlig i hela boken och representerar den lediga stilen är att författaren inte använder punkter i slutet av alla meningar och användningen av punkt är oregelbundet. Ändå finns det konsekvens i Hallbäcks adbusters, och bruket av punkt är synligt i exemplen 11 och 13. De har båda två meningar, vilka båda slutar med punkt. Alla andra adbusters med bara en mening har ingen punkt i slutet.

När det gäller den ritade delen av boken är bruket av punkt oregelbundet. Mest används punkt i sagorna och i synnerhet i sådana delar som är i berättarperspektiv. Här är ett exempel på det:

Exempel 29:

kungen bestämde sig för att döda snöblek själv eftersom inte jägaren lyckats. han klädde ut sig till en gammal gubbe, tog med sig ett förgiftad äpple och gick till de sju kortväxta kvinnornas hus.

(Hallbäck 2018: 20)

I detta exempel är det synligt hur punkt används efter varje mening. Likadan, regelbunden användning av punkt finns bl.a. när Hallbäck berättar om fakta om abort och kvinnors rösträtt, men

då är det inte konsekvent efter varje mening. Hallbäck använder heller inte stora bokstäver (förutom då när något betonas med stora bokstäver, se exempel 19). Detta är ett medvetet stilistiskt val, vilket ger innehållet en mycket informell klang.

I materialet finns ordval som *hora* och *jävla* (se exempel 1). Ljung (2006: 42f., 57) beskriver *jävla* som en svordom som inte är ett utrop, dvs. att det används för att förstärka och betona ord i större konstruktioner som t.ex. *en jävla idiot* och att det används för att uttrycka ogillande. En annan funktion för ordet är att förstärka och att uttrycka hög grad av något.

Dessa ordval har en lägre stilvalör (Ljung 2006: 85ff.) och används i synnerhet i informella kontexter. Speciellt ordet *hora* är negativt laddat och används nedvärderande om kvinnor (SAOB 2019 s.v. *hora*) och Ljung påpekar (2006: 55) att det nuförtiden har tappat sin bokstavliga betydelse och används vanligt om ogillande. Det är ett medvetet val att använda detta ord som ett exempel på hurdana ordval och reaktioner några individer har om feminism.

Exempel 30:

omg vart är prinsessorna när en behöver dem?!

(Hallbäck 2018: 30)

Exempel 30 innehåller en engelsk förkortning, *omg*, vilket är en förkortning från *oh my god*. Crystal (2011: 46) påpekar att en sådan förkortning (och t.ex. emoticons) är en ofullständig mening. Dessa var frekventa i hans forskning och de förekom i fjärdedelen av Tweets han analyserade.

Exempel 31:

omg han är så het!!!!

(Hallbäck 2018: 22)

På samma sätt som i exempel 30 används *omg* i exempel 27. I båda fall används också utropstecken och frågetecken för att animera budskapet. I SAOL (2019 s.v. *omg*) finns inga sökresultat med ordet *omg*, därmed är det ett talspråkligt uttryck och i detta fall i synnerhet ett uttryck från chatt- och nätspråk.

Exempel 32:

1834 får kvinnor tillåtelse att driva pastejbageri 😞😞😞

(Hallbäck 2018: 164)

I exempel 32 kan man se hur emoticons används i GWHF. Det är en språklig företeelse typisk för språkbruket på nätet, vilket författaren också använder i ett fall i boken. Crystal (2011: 23) berättar att emoticons ursprungligen utvecklades för att undvika tvetydighet i kommunikation på nätet. På samma sätt som olika skiljetecken och ordförlängning används för att betona och uttrycka engagemang, används emoticons för att konkret förmedla en känsla. Man måste däremot vara noga med hur dessa används eftersom emoticons kan vara tvetydiga i t.ex. ironiska kontexter.

Exempel 32 är likväl inte tvetydigt och innehåller inte ironimarkörer. Emoticonen används för att uttrycka skräck och förvåning eftersom kvinnor bara har haft tillåtelse att styra pastejbageri i 185 år. Det betonar gammalmodigheten av att kvinnor faktisk någon gång i historien inte fick utöva ett yrke. Nuförtiden är det en självklarhet att såväl kvinnor och män får driva ett bageri.

Exempel 33:

- killar är bra på att va hemmamän

(Hallbäck 2018: 25)

Exempel 33 innehåller en talspråklig förkortning av ordet *vara*. Den finns inte i SAOL (2019 s.v. *va*) (förutom som interjektion, men detta är det inte fråga om här), vilket betyder att det är en talspråklig förkortning.

Generellt om stilen och stilnivån konstaterar jag att stilen är fri och skribenten växlar med olika stilar beroende på vad syftet är. I sådana fall där hon presenterar felaktigheter i samhället i samband med bild eller ett annat visuellt medel används ofta talspråkliga drag. Skribenten använder däremot mer formellt språkbruk när hon presenterar fakta och statistiska uppgifter som stödjande argument för sina påståenden. Språkbruket liknar det som Blomquist (2017: 59) tar reda på i hennes pro gradu-avhandling, i vilken hon analyserade kåserier av Anderz Harning. Harning använder stilbrott som stilistiska medel och växlar mellan informellt och formellt språk i flera sammanhang. Cassirer (2015: 102) beskriver att stilbrott är vanliga för kåserier och att de används medvetet. På detta sätt finns också gemensamma egenskaper hos Hallbäcks påverkande: stilen och formen är inte bara

slagkraftig utan den har som syfte att bevisa och övertyga. I följande exempel ses hur såväl ironi och talspråkliga drag i språkbruket utnyttjas för att kritisera och löjliggöra gammalmodiga och historiska saker.

Exempel 34:

*- förlåt... men jag tycker att det är lite konstigt att jag inte får göra abort om jag vill...
- ja det är ju jättekonstigt klart kvinnor ska få bestämma det själva!*

(Hallbäck 2018: 170)

Exempel 34 innehåller ett talspråkligt förstärkande prefix, *jätte-*. Lagerholm (2008: 87) påpekar att sådana förstärkningar oftast används i känslomässiga sammanhang, vilka är personliga och talspråkliga sammanhang. Detta drag uppfyller en funktion i texten, vilket hänger ihop med Cassirers (2015) sammanfattning om stilarna.

4.3.2 Värdeladdade ord och uttryck samt polarisering

I detta avsnitt redogörs för hur motsatser och polariserande uttryck syns i GWHF och hurdan effekt de har. Enligt Cassirer (2015: 114) är polemisk och propagandistisk stil präglad av värdeladdade ord och eftersom det beskriver Hallbäcks stilistiska val bäst, har jag dem i fokus. Här lyfter jag fram exempel från kapitel 4 och förklarar hurdan verkan de har.

Som det förklaras i avsnitt 3.4, används motsatser och polariserande uttryck bl.a. för att de gör texten mer minnesvärd för läsaren eller åhöraren. I GWHF används motsatser och medvetna polariseringar för att förklara vad skribenten anser är feminismens egentliga budskap. Ett påfallande exempel är exempel 1 i avsnitt 4.1.1. Kvinnor och män är motsatserna och det gör budskapet mer minnesvärt när de ställs mot varandra med olika påståenden.

När det används sådana starka motsatser skapas en vi-dem-känsla och det är kanske därför några män (och kvinnor) känner sig angripna när det talas om feminism. Hallbäck lyfter fram detta i olika sammanhang och betonar att patriarkatet inte handlar om enskilda män, utan att det "är ett samhällssystem, där män har den primära makten och de flesta ledande positioner inom politiska, ekonomiska, religiösa, sociala, och finansiella institutioner domineras av män" (Hallbäck 2019: 221).

På detta sätt finns det balans i argumenten och budskapet: formen är känslöväckande, kortfattad och slående och efter det behandlas faktabaserade uppgifter, som stödjer argumenten.

Exempel 35:

när du är van vid att vara privilegerad känns jämlikhet som förtryck

(Hallbäck 2018: 126)

I exempel 35 synliggörs hur antitesen används för att kritisera samhällskonstruktioner. Den starka kontrasten finns i ordparet *jämlikhet – förtryck*. Effekten av påståendet och stilfiguren är att den är minnesvärd och påfallande. Ordparet är känsloladdat och skapar olika associationer: ordet *förtryck* förknippas med saker som våld och tyranni (SAOB 2019 s.v. *förtryck*) och *jämlikhet* definieras i SAOB (2019 s.v. *jämlikhet*) som likvärdighet. Dessa uttryck är i princip varandras motsatser och därför är påståendet kraftigt.

Asta Leppä (2019: 14f.) reflekterar kring polarisering i medier i sin bok *Sävyttömät sanat*. Enligt hennes åsikt är motsatsställningen i olika medier ett sätt att få mera uppmärksamhet och att utnyttjning av polariserande retorik skapar en cirkel, vilket då upprätthåller sig själv. Hon påpekar att uppdelningen i olika grupper har uppstått när alla har fått en röst och allt kan sägas med stöd av yttrandefrihet. Leppäs påståenden är lik Cassirers och Kjeldsens teorier om antiteser och synekdoti och varför dessa används i retorik. Motsatser är lockande och de är minnesvärda; därför används de när man avsiktligt försöker övertyga någon eller bevisa sin åsikt. De används dessutom för att få mera uppmärksamhet.

Dessa är samma saker som Lorenz (1963: 266) behandlar i sin bok *Das sogenannte Böse*; humor skapar gemenskap i en grupp och andra som inte förstår det känner sig utomstående. Teorin av Lorenz stämmer med ironins egenskaper: Cassirer (2015: 168f.) berättar att ironin kan vara bitande, sårande och "kärvtänligt skämtsamt".

Cassirer (2015: 114ff.) förklarar att talspråkliga drag är frekventa i kåseristil och polemisk och propagandistisk stil. De har som syfte att göra helheten enkel att förstå och för att skapa närhet mellan läsaren och skribenten. Sammanfattningsvis kan påstås att funktionen med stilen är att vara informativ men också för att vara expressiv. Lagerholm (2008: 48) sammanfattar att den expressiva funktionen, t.ex. uttrycket *för helvete* inte används för att förmedla information om helvetet, utan

för att uttrycka en känsla. Denna funktion uppfylls av värdeladdade uttryck och de svordomar som finns i materialet.

4.3.3 Argument

Den funktion som dessa formuleringar har för argumenteringen är att skapa samhörighetskänsla med läsarna. Exempelen som finns i avsnitt 4.3 är sådana, som enligt tidigare forskning används i olika former av kommunikation på nätet. Dessa är alltså stilistiskt relativt fria kontexter och det syns i skribentens språkbruk. Inverkan från detta område har som funktion att skapa närhet och samhörighet, därmed är det ett ethosargument. Det hänvisar till erfarenheter, språkbruk och gemenskaper som nutida människan sannolikt känner till: sociala medier, nätet och kommunikation i dessa kontexter. Ett exempel på hur nätspråket syns i språkbruket är emoticons: de används främst i sms, mejl och meddelanden. Därför är det ett intressant val att ha dessa med i en bok. De hänvisar till olika kontexter och skapar associationer hos läsaren. De har en expressiv funktion.

Eftersom stilfigurerna är mest ethos- och pathosargument vill jag också beskriva hurdana logosargument det finns i boken. Logosargument presenteras i form av faktabaserad information, vilka finns efter påstående om bl.a. abort och kvinnors rösträtt, t.ex. i exempel 34: *- förlåt... men jag tycker att det är lite konstigt att jag inte får göra abort om jag vill... - ja det är ju jättekonstigt klart kvinnor ska få bestämma det själva! **så här gick det inte till när kvinnor fick rätten att göra abort*** (Hallbäck 2018: 170). Efter detta berättar Hallbäck fakta om abort i Sverige och källan är uppgett. En likadan framställning har använts i samband med påståendet om kvinnors rösträtt (se ex. 8) och det uppges fakta om hur det gick till. I sådana fall då det pratas om våld hänvisar skribenten till forskningar och institutioner med starkt ethos (Brottsförebyggande Rådet). Dessa är logosargument och de ger mer trovärdighet för påståendena.

Karlberg & Mral (1998: 34) förklarar att då fakta används i tal, borde man vara medveten om dessa saker: är det fakta som presenteras relevant? Är det för svårt presenterat (man måste tänka på åhörarnas förkunskaper)? Är mängden av fakta tillräckligt? Med tanke på kontexten och syftet (en bok som presenterar feminism enkelt) är uppgifterna som skribenten gett passande. I dessa fall där fakta presenteras finns också mer skriftspråkliga ordval, t.ex. *1919 beslutade sverige att införa lika och allmän rösträtt för kvinnor 1921 genomfördes de första valet med där kvinnor deltog* (Hallbäck 2018: 169). Stilen i detta textavsnitt är ännu relativt enligt med stilen i resten av boken, alltså fritt och utan kommatecken, vilket gör det lite krångligt att läsa.

5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I denna avhandling tog jag reda på hurdana stilfigurer, stildrag och argument det finns i Jessica Hallbäcks bok *Girls just wanna have fundamental human rights* (2018). Min första forskningsfråga var hurdana stilfigurer det finns i texten och vad de har som funktion och effekt i texten. Den andra forskningsfrågan var hur den vardagliga stilen formuleras i texten och vad den har för funktion. Den sista frågan jag hade handlade om hur formen, innehållet och verkan samspelar för att skapa en slagkraftig och argumenterande helhet. Jag använde stilanalys och teori om retorisk analys som utgångspunkt för metoden. I GWHF valde jag de mest påfallande exemplen med tanke på mina forskningsfrågor och dessa utgjorde materialet.

Jag valde att analysera stilfigurerna med metoden eftersom jag ville få en omfattande bild på hurdana stilfigurer som används och jag ville analysera hurdan helheten är i boken; det väsentliga i min frågeställning är att jag vil se hur formen – och i synnerhet stilfigurerna – påverkar effekten och budskapets slagkraftighet.

Det måste dock påpekas att jag inte hade möjlighet att analysera alla stilfigurer som jag hittade i materialet; t.ex. ironin var en mycket frekvent stilfigur men jag behandlade de tre som var mest påfallande. Det fanns flera ironiska uttryck som liknade varandra och därför valde jag sådana ironiska uttryck som inte har samma konstruktion. Ironi framträder också i materialet som hyperboliska och redundanta påståenden. Booths (1974) fem steg för att identifiera ironimarkörer gav mer perspektiv och stöd för min analys men jag anser att det är en mycket normativ teori och att den är mer lämplig för längre, skönlitterära texter och att den ger speciellt stöd om texten inte är lätt att tolka.

De mest frekventa stilfigurer som hittades i GWHF var hyperbol, ironi, metafor, upprepning (anafor), allusion och liknelse. Några exempel innehöll också flera stilfigurer (se exempel 2). Antitesen förekom i materialet i flera olika sammanhang och det präglade hela formuleringen av budskapet. De funktioner som stilfigurerna har är att underhålla, tydliggöra och väcka känslor. De olika syften som stilfigurerna fyller beror på stilfiguren. Ironin hade en stor roll i hela materialet och de främsta syften som den har är att roa och att kritisera. Alla exemplen med ironi hade en kritiserande funktion och kritiken var riktad mot saker som kan anses vara gammalmodiga men som fortfarande är aktuella (t.ex. abort).

Metaforen förekom inte i den utsträckning som jag hade föreställt mig. Men det är också ett resultat: metafor är kanske vanligare i skönlitterära texter och i tal än i korta, slående texter. Hallbäck använder sig inte av bildliga uttryck frekvent i detta material. Metafor finns dock med och det är ett fall där ett påstående tolkas i överförd betydelse. Liknelsen var mer frekvent än metaforen och det användes mest för att tydliggöra olika begrepp.

Hyperbol var en relativt ofta förekommande stilfigur. Effekten av hyperbolen var främst att förstärka budskapet. Syftet var att väcka intresse och att roa. Hyperbolen fungerade effektivt för argumenteringen på samma sätt som ironin gör: den kritiserar och påpekar felaktigheter med att överdriva. De olika upprepningarna som fanns i materialet fungerade såväl roande, intresseväckande och tydliggörande i textens helhet. Olika upprepningar som fanns var anaforen och kiasmen. Den argumenterande funktionen som alla stilfigurer uppfyllde var att uppträda som ethos- och pathosargument eftersom de har som syfte att väcka känslor och intresse. Som jag också påpekade i teoridelen, är hyperbolen ett sätt att tydliggöra ett problem och att göra påståendet komiskt.

Hallbäck använde stilfigurer för att göra budskapet minnesvärt och slagkraftigt. Formuleringarna och påståenden är också svart-vita, vilket gör det lätt att minnas men gör det också polariserande. Jag tog reda på att påståendena i boken ger delvis en ensidig bild av feminism men det är ett val som görs för att förmedla budskapet slående. Påståendena är korta också p.g.a. att utrymmet i hennes adbusts är begränsat. Med tanke på detta kan det också påstås att formuleringarna är korta och polariserande för att väcka intresse och känslor hos läsaren. Förutom detta konstaterar Homén (1954: 207) att det inte är möjligt att bevara en objektiv synvinkel med användning av bildligt språk och att de förmedlar skribentens synpunkt. Det berättar också om skribentens val för språkbruket: det uttrycks med pregnans och med syftet att fånga läsarnas uppmärksamhet.

Kontexten i GWHF är växlande och därför har jag berättat om flera olika sammanhang. De olika kontexterna är överlappande i GWHF: det finns en skenbar inflytelse i språkbruket i form av talspråkliga drag. Hallbäck's adbusts har en kontext av sociala medier och det är den stilistiska friheten som präglar stilen i hela GWHF.

Stilen, som innefattar ordval, meningslängd och grad av formalitet har ett tydliggörande syfte i GWHF. De drag som jag hittade var följande: att skiljetecken används för att uttrycka prosodiska enheter som finns i talat språk, svärande används för att förstärka, talspråkliga ord används för att göra texten lätt att förstå och för att väcka förtroende och synekdoti och metonymi användes för

att betona hur feminism är missförstått och för att tydliggöra att det finns två grupper av människor som är mot varandra.

Den vardagliga stilen respektive nätspråket uppstår med talspråkliga uttryck, svärande, enkla satser, och förmedling av prosodiska enheter med skiljetecken. Dessa drag har först och främst som funktion att underlätta läsandet och inte presentera budskapet som något komplicerat. Båda språkbruk används som ethosargument: det skapar en känsla av samhörighet att använda språk som är bekant från andra områden i livet.

För att svara på min sista forskningsfråga vill jag lyfta fram att användningen av stilfigurer gör budskapet och innehållet beaktansvärt mer intressant att läsa. Upprepningar, överdrifter och ironiska egenskaper och påståenden gör innehållet till en spännande läsoplevelse. Användningen av stilfigurer fyller följande argumenterande syften: det påpekar hur ett annat tankesätt är löjligt och med hjälp av detta förstärker det också det egna argumentet.

De stilistiska likheter som jag hittade mellan Cassirers beskrivning av polemisk och propagandistisk stil och kåseristil var att det förekom upprepningar, överdrifter, ironi, enkla meningar och talspråkligt språk samt att Hallbäck använde sig av värdeladdade ord i formuleringen. Stilistiska drag som var lik stilen på sociala medier var att skiljetecken och ordförlängning används för att animera ett påstående och för att betona en känsla och att skribenten använde sig också av engelsk kodväxling och fraser. Dessa egenskaper var överensstämmande med tidigare forskning om bl.a. kommunikation på twitter.

Brister i min avhandling är att jag har använt mycket egen tolkning i analysen. Med tanke på mitt ämne kan det vara passande men tolkningen sker genom egna erfarenheter och kunskaper, vilket är för subjektivt för ett akademiskt arbete. Jag ansåg också i början att formen i GWHF är svår att analysera, p.g.a. att det finns relativt lite text jämfört med t.ex. ett skönlitterärt verk. Men senare visade det sig inte vara ett problem.

Jag använder denna möjlighet för att kommentera GWHF själv: jag tycker att Hallbäck har hittat en balans i olika stilar och den når syftet som hon har. Den lockande, roande och engagerande stilen används för att väcka intresse och den informerande stilen för att bevisa, stödja och informera. Sammanfattningsvis skulle jag påstå att detta är ett lyckat format för att berätta om feminism kortfattat. En orsak till att jag valde just denna bok är att det finns en kreativ, humoristisk och informerande aspekt till ett seriöst ämne.

Jag anser själv att *Girls just wanna have fundamental human rights* är ett utmärkt exempel på avsiktlig påverkande i denna tid. Argumentering, påverkande och retorik används på många olika sätt och i synnerhet tycker jag att Hallbäck har varit speciellt kreativ med sina adbusts. Hon fick flera följare på Instagram på grund av detta och det möjliggjorde bokskrivningen. Jag tycker att det är helt genialt att hon kritiserar reklamer i boken, samtidigt som hon har använt reklamskylt (som hon har vänt om) på tunnelbanan för att uttrycka sina åsikter. Det finns oändliga möjligheter att påverka.

Jessica Hallbäcks bok har inte blivit forskat förr jag gjorde min avhandling. Här är några andra aspekter som kan vara intressanta att forska vidare. Med kunskaper om tidigare forskning om retorik skulle jag föreslå att man forskar boken ur argumentationens synvinklar. I det fallet kunde man behandla t.ex. hur skribenten formulerar sina argument och finns det någon balans mellan ethos-, pathos- och logosargument. Jag gav inte denna synvinkel så mycket utrymme i min frågeställning men det finns en möjlighet att analysera dessa vidare. Ett retoriskt intressant ämne som skulle kunna forskas i GWHF är hur bilderna och texten fungerar ihop och argumenterar eftersom det finns mycket argumentering och t.ex. ironi i bilderna.

Jag vill också lyfta fram att feminism inte enbart handlar om förtryck och förväntningar som kvinnor upplever i vardagen, utan det behandlar också samhälleliga konstruktioner som skapar orealistiska förväntningar på män. Detta ämne behandlas inte i GWHF men jag anser att det är baksidan på saken: kvinnor har inte samma rättigheter och samtidigt har kvinnor inte samma skyldigheter heller. Det är lyckligtvis något som lyfts fram i ideologin. Framför allt strävs efter ett jämställt samhälle till alla och det är gammalmodiga tankar om kvinnor och män som måste omformuleras för att det skulle nås.

I större utsträckning skulle jag också analysera feminismen ur ideologiska synvinkeln och jämföra det med någon aktuell teori om feminism och spegla det på teori om sociologi. Jag hade inte själv mycket utrymme för detta slags jämförande men det är ett perspektiv jag tänkte på under analyseringen.

Med tanke på Lakoffs och Johnsons teori om metaforen ville jag forska hur olika samhälleliga konstruktioner syns i språkbruket och metaforiken vi använder. Med detta menar jag *hur* förtryck formuleras i t.ex. vardagligt språkbruk. Som material skulle jag använda något från sociala medier, sms eller mejl, på grund av att när man använder dessa tänker man inte så mycket på hur man skriver det, utan det är som skriftspråkligt tal. Det är idealt eftersom det är spontant och det viktigaste i dessa sammanhang är att föra fram budskapet effektivt.

- Cassirer, Peter, 1986: *Stilistik & stilanalys*. Stockholm: Biblioteksförlaget.
- Cassirer, Peter, 2003: *Stil, stilistik & stilanalys*. Tredje upplagan. Stockholm: Natur och Kultur.
- Cassirer, Peter, 2015: *Stilistiken*. Ödåkra: Retorikförlaget.
- Colebrook, Claire, 2004: *Irony*. London: Routledge.
- Crystal, David, 2006: *Language and the Internet*. 2:a upplagan. New York: Cambridge University Press. [Citerat 23.10.2019]. Tillgänglig: <<https://oula.finna.fi/Record/oula.1667362>>. Begränsad tillgänglighet.
- Crystal, David, 2011: *Internet Linguistics: A Student Guide*. Routledge: London. [Citerat: 17.9.2019]. Tillgänglig: <<https://oula.finna.fi/Record/oula.1522293>>. Begränsad tillgänglighet.
- Dresner, Eli & Herring, Susan, C., 2010: Functions of the Nonverbal in CMC: Emoticons and Illocutionary Force. *Communication Theory*, Vol. 20, nr. 3. S. 249–268. [Citerat 14.10.2019]. Tillgänglig: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1468-2885.2010.01362.x>>.
- Enkvist, Nils E., 1973: *Stilforskning och stilteori*. Lund: CWK Gleerup Bokförlag.
- Expressen, 2017: Hon skapade #metoo – det här betyder hashtaggen. [Citerat 25.10.2019]. Tillgänglig: <<https://www.expressen.se/nyheter/hon-skapade-metoo-det-har-betyder-hashtaggen/>>.
- Fuchs, Christian, 2014: *Social Media, a critical introduction*. Los Angeles: SAGE Publications Ltd.
- Hallböck, Jessica, 2019: Om Jessica. [Citerat 4.10.2019]. Tillgänglig: <<https://jessicahallback.se/omjessica/>>.
- Helasvuo, Marja-Liisa; Johansson, Marjut & Tanskanen, Sanna-Kaisa, 2014: Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. I: *Kieli verkossa, Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. Red. av: Helasvuo, Marja-Liisa; Johansson, Marjut & Tanskanen, Sanna-Kaisa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. S. 9–28.
- Hellspång, Lennart & Ledin, Per, 1997: *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Hellspång, Lennart, 2008: *Förhandlingens retorik. Samtalskonst för arbete, skola och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Hirsch, Galia, 2010: Redundancy, irony and humor. I: *Language Sciences*, vol. 33, nr. 2. S. 316–329. [Citerat 18.11.2019]. Tillgänglig: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0388000110000938?via%3Dihub>>.
- Homén, Olaf, 1954: *Poetik*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Hård af Segerstad, Ylva, 2002: *Use and Adaptation of Written Language to the Conditions of Computer-Mediated Communication*. Department of Linguistics. Universitetet i Göteborg. [Citerat 8.10.2019]. Tillgänglig: <https://www.researchgate.net/publication/259256357_Use_and_Adaptation_of_Written_Language_to_the_Conditions_of_Computer-Mediated_Communication>.
- Johannesson, Kurt, 1998: *Retorik, eller konsten att övertyga*. Stockholm: Norstedts.
- Jokinen, Arto, 2010: Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. I: *Käsikirja sukupuoliin, red. av Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen*. Tampere: Vastapaino. S. 128–139.

- Josephson, Olle, 2014: Nya interjektioner i skriftspråket, ey! Svenska dagbladet, Språkspalten. [Citerat 9.10.2019]. Tillgänglig: <<https://www.svd.se/nya-interjektioner-i-skriftspraket-ey>>. Begränsad tillgänglighet.
- Josephsons, Olle, 2011: "ju", ifrågasätta självklarheter om svenskan, engelskan och alla andra språk i Sverige. Stockholm: Norstedts.
- Kallikoski, Jyrki, 2008: Kirjailijan kieltä tutkimassa. I: Kieltä kohti, red. av Tiina Onikki-Rantajääskö & M. Siirainen. Helsinki: Otava. S. 34–48.
- Kaplan, Andreas & Haenlein, Michael, 2010: Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. I: Business Horizons 53. Indiana University: Kelley School of Business. S. 59–68. [Citerat 5.9.2019]. Tillgänglig: <<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0007681309001232?token=B33F29335A0330E3D0802638807F018E204ED19BA33F5C834621204739985CD2B3BDAB9CF493F5672A720302131FAE10>>.
- Karlberg, Maria & Mral, Brigitte, 1998: Heder och påverkan, Att analysera modern retorik. Stockholm: Natur och Kultur.
- Kesonen, Kaisu, 2007: Metonymia. Metaforaan limittyvä kielikuva. I: Lentävä Hevonen. Välineitä runoanalyysiin, red. av Siru Kainulainen, K. Kesonen & K. Lummaa. Tampere: Vastapaino. S. 167–189.
- Kjeldsen, Jens Elmelund, 2013: Retorik idag. Introduktion till modern retorikteori. Lund: Studentlitteratur.
- Kohvakka, Hannele, 1997: Ironie und Text. Red. av Hartmunt Schröder. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Krappe, Johanna, 2007: Monimerkityksinen metafora. I: Lentävä Hevonen. Välineitä runoanalyysiin, red. av Siru Kainulainen, K. Kesonen & K. Lummaa. Tammerfors: Vastapaino. S. 145–165.
- Kunneman, Florian, Liebrecht, Christine, van Mulken, Margot & van den Bosch, Antal, 2015: Signaling Sarcasm: From hyperbole to hashtag. Information Processing and Management vol. 51, nr. 4, red. av Jim Jansen. Amsterdam: Elsevier. S. 500–509. [Citerat 9.9.2019]. Tillgänglig: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0306457314000661>>.
- Lagerholm, Per, 2008: Stilistik. Lund: Studentlitteratur.
- Lakoff, George & Johnson, Mark, 1980: Metaphors we live by. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lee, Kevan, 2014: Work Smart, The proven ideal length of every tweet, Facebook post, and headline online. Buffer Marketing Library. [Citerat: 3.10.2019]. Tillgänglig: http://www.cubanxgiants.com/berry/250/documents/twitter_lengths.pdf.
- Leppä, Asta, 2019: Sävyttömät sanat, kun vastakkainasettelut saivat vallan. Helsinki: Kirjapaja.
- Liljestrand, Birger, 1993: Språk i text. Handbok i stilistik. Lund: Studentlitteratur.
- Lindström, Jan, 2008: Tur och ordning, Introduktion till svensk samtalsgrammatik. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Ljung, Magnus, 2006: Svordomsboken, Om svärande och svordomar på svenska, engelska och 23 andra språk. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

- Lorenz, Konrad, 1963: Niin sanottu paha. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Lummaa, Karoliina, 2007: Symboli ja allegoria. Runon piilomerkityksen jäljillä. I: Lentävä Hevonen. Välineitä runoanalyyysiin, red. av Siru Kainulainen, K. Kesonen & K. Lummaa. Tampere: Vastapaino. S. 191–210.
- McCarthy, Michael & Carter, Ronald, 2004: "There's millions of them": hyperbole in everyday conversation. *Journal of Pragmatics*. Vol 36, issue 2. S. 149–184. [Citerat 4.10.2019]. Tillgänglig: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378216603001164>>.
- Melin, Lars, 2007: Vett och etikett i språket. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Meyers, John, C., 2000: Humor as a Double-Edged Sword: Four Functions of Humor in Communication. *Communication Theory*, vol. 10, no. 3. S. 310–331. [Citerat 8.11.2019]. Tillgänglig: <<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.466.1116&rep=rep1&type=pdf>>.
- Myers, Greg, 2010: The Discourse of Blogs and Wikis. London: Continuum. [Citerat 10.10.2019]. Tillgänglig: <<https://oula.finna.fi/Record/nelli28.2670000000055735>>. Begränsad tillgänglighet.
- Mäntynen, Anne & Shore, Susanne, 2008: Tekstilajien lumo. I: Kieltä kohti, red. av Tiina Onikki-Rantajääskö & M. Siirainen. Helsinki: Otava. S. 24–33.
- Onikki-Rantajääskö, Tiina, 2008: Kielikuvia kaikkialla. I: Kieltä kohti, red. av Tiina Onikki-Rantajääskö & M. Siirainen. Helsinki: Otava. S. 49–65.
- Paasonen, Susanna, 2010: Sukupuoli ja representaatio. I: Käsikirja sukupuoleen, red. av Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen. Tampere: Vastapaino. S. 39–49.
- Parmelee, John, H. & Bichard, Shannon, L., 2012: Politics and the Twitter Revolution: How Tweets Influence the Relationship Between Political Leaders and the Public. Plymouth: Lexington Books. [Citerat: 20.9.2019]. Tillgänglig: <<https://oula.finna.fi/Record/oula.1531191>>. Begränsad tillgänglighet.
- Petty, Richard, E., Cacioppo, John, T. & Heesacker, Martin, 1981: Effects of Rhetorical Questions of Persuasion: A Cognitive Response Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 40, no 3. S. 432–440. [Citerat 10.10.2019]. Tillgänglig: <https://www.researchgate.net/publication/232475917_Effects_of_Rhetorical_Questions_on_Persuasion_A_Cognitive_Response_Analysis>.
- Powell, Jason L., 2012: Feminism, Social Perspectives in the 21st Century. Red. av Jason L. Powell. New York: Nova Science Publishers. [Citerat 8.10.2019]. Tillgänglig: <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlymtfXzYwNjQwMI9fQU41?sid=5210e1bf-7998-4089-bbfb-97a660a75950@pdc-v-sessmgr01&vid=0&format=EB&rid=1>>. Begränsad tillgänglighet.
- Radden, Günter & Kövecses, Zoltán, 1999: Towards a Theory of Metonymy. I: Metonymy in Language and Thought. Red. av Panther, Klaus-Uwe & Radden, Günter. Vol. 4. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. S. 18–59. [Citerat: 18.11.2019]. Tillgänglig: <<https://oula.finna.fi/Record/nelli28.10000000000579653>>. Begränsad tillgänglighet.
- Ratia, Taina, 2007: Runon kuvakielisyyden ulottuvuudet. "Niin kuin äärimmäistä olisi kutsuttu". I: Lentävä Hevonen. Välineitä runoanalyyysiin, red. av Siru Kainulainen, K. Kesonen & K. Lummaa. Tampere: Vastapaino. S. 121–143.

Ray, Brian, 2014. *Style: An Introduction to History, Theory, Research and Pedagogy*. Reference Guides to Rhetoric and Composition. Fort Collins: The WAC Clearinghouse. [Citerat 7.1.2019]. Tillgänglig: <<https://wac.colostate.edu/books/referenceguides/style/>>.

Richards, Ivor Armstrong, 1967: *The Philosophy of Rhetoric*. Andra upplagan. New York: Oxford University Press.

Rossi, Leena-Maija, 2010: *Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin*. I: *Käsikirja sukupuoleen*, red. av Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen. Tampere: Vastapaino. S. 21–38.

Rydstedt, Rudolf, 1993: *Retorik*. Lund: Studentlitteratur.

Salin, Sari, 2003: *Vaarallinen trooppi. Ironian kaksijakoinen historia*. I: *Kuvien kehässä*. Tutkielma kirjallisuudesta, poetiikasta ja retoriikasta, red. av Vesa Haapala. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsingfors: Tietolipas 191. S. 183–215.

Svenska Akademiens ordbok. Svenska Akademien: Lund. [Citerat 1.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.saob.se/artikel/?unik=J_0259-0140.5jd5&pz=3>.

Svenska Akademiens ordlista. Svenska Akademien: Lund. [Citerat 1.11.2019]. Tillgänglig: <<https://svenska.se/>>.

Saresma, Tuija, 2010: *Kokemuksen houkutus*. I: *Käsikirja sukupuoleen*, red. av Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen. Tampere: Vastapaino. S. 59–74.

Svanlund, Jan, 2001: *Metaforen som konvention. Graden av bildlighet i svenskans vikt- och tyngdmetaforer*. Stockholm Studies in Scandinavian Philology New Series Nr 23. Almqvist & Wiksell International: Stockholm. [Citerat 11.4.2018.] Tillgänglig: <<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:571281/FULLTEXT01.pdf>>.

Wikström, Peter, 2017: *I tweet like I talk: Aspects of speech and writing on Twitter*. Karlstad University, Faculty of Arts and Social Sciences, Department of Language, Literature and Intercultural studies. [Citerat 9.10.2019]. Tillgänglig: <<http://kau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1152512&dswid=-2495>>.

Opublicerade källor

Blomquist, Sonia, 2017: *Narrens Frihet: Samhällskritik, ideologi och ironi i Anderz Harnings kåserier i DN 1982-1999*. Masteruppsats. Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap. Karlstads universitet. [Citerat: 27.9.2019]. Tillgänglig: <<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1150061/FULLTEXT01.pdf>>.

Vuolle, Outi, 2010: *Irritation som fyller mig med värme – om ideologi och ironi i kåserier*. Pro gradu-avhandling. Tammerfors universitet. [Citerat 16.10.2019]. Tillgänglig: <<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/81862>>.